

DE AVRO
DIALOGI TRES.

In quibus non ſolùm de Auri in re Medica facultate, verum etiam de ſpecifica eius, & cæterarum rerum forma, ac duplici poteſtate, qua mixtis in omnibus illa operatur, copioſè diſputatur.

Abrahamo è Porta Leonis Mantuano Medico Hebræo Auctore.

Ad Sereniſſimum Dominum Dominum Gulielmum Gonzagam Mantuæ tertium ac Montisferrati primum prudentiſſimumq́; Ducem.

Cum licentia ſanctæ Inquiſitionis, & Illuſtriſſimi Senatus Veneti.

CVM PRIVILEGIO.



VENETIIS, Apud Io. Baptiſtam à Porta. 1584.

SERENISSIMO
ET
CLEMENTISSIMO DOMINO
D. GVLIELMO GONZAGAE
Mantuæ tertio ac Montis Ferrati
primo Duci.

TOT tantaque (Serenissime Princeps) sunt beneficia, quibus me vestra Celsitudo decorauit, vt si ea iampridē admiratus non essem, id haud dubie dementiæ, temeritatique adscribi posse videretur: &

cum beneficiorum magnitudini, vel accuratiſsima gratiarum actione ſatiſfacere non poſsim, illud doleo poſſe me nullo verborum genere explicare oſtendereque, quàm me Celſitudini veſtræ deuinctum eſſe ſentiam, ac gaudeam. Nuper autem cum ingenium meum rude, tenebroſumque radio ſuo fulgidiſsimo illuſtrarit, effeceritque, vt è ſicco ſtipite ſylueſtre aureum pomum portentificè exiliret, ne mihi ingratitudinis nota inuratur (ea enim vitiorum omnium maxima, vetus vrens, ſiccansq; fontes pietatis non ſine cauſa perhibetur) humi proſtratus, hanc meam ſcriptionem quanta poſſum humilitate reuerentiaq; ſubijcio Sereniſſimis pedibus veſtris, optimam me fortunam, eximiamque dignitatem aſſecuturum eſſe exiſtimans, ſi clementiſsimo intuitu, quaque ſolet benignitate foueatur. Interea Deum Optimum

Maxi-

Maximum pro eius Celsitudinis salute, diuturnaque vita, excelsa gloria, fœlicitateque perpetua deprecabor. Mantuæ Sextodecimo Calend. Ianuarij M D LXXXIIII.

Serenissimæ Celsitudinis vestræ

deuinctus ac humillimus seruus

Abraham è Porta Leonis Mantuanus Medicus Hebræus.

Errores ſic corrigito.

pag.	linea		lege
10	15	proprius	propius
11	4	emquid	quidem
ibid.	5	venti	venit
14	7	nullam	nullum
28	11	qnaternarias	quaternariasq;
31	2	ibi	tibi
36	8	patefacit	patefecit
39	3	infinito	in infinito
57	10	Tralliano	Alexandro Tralliano.
ibid.	11	Damocrati Delphicum	Damocrati Athenienſi Delphicũ
60	15	Adamus	Adamas
63	7	Corallorum &	Corallorũ
ibid.	13	Antimonijsq,	Antimonijq;
65	10	Cobole	Cobolt
ibid.	21	Operimenthiolim eſt minerarum ſpiritus	Operimenthiolim eſt foſſile quodam eſt etiã mineratum ſpiritus.
66	4	& quadruplex	id etiã quadruplex
ibid.	20	quo	nono
67	13	corrumpit	corrumpat
68	2	qua	quam
75	1	lectione	lotione
80	10	ſuperius	ſæpius
ibid.	12	C.L.ferri	C.L. libra ferri
84	22	ſecundo	vigeſimo
91	16	nullus	ullus
95	14	illicò	illita
98	11	frigidæq;	frigidæ ſiccæq;

pag.	linea		lege
100	10	venenum	venenoſam
109	8	vt dixit	vt Actius dixit
ibid.	21	ferueſacto maleſica	ferueſacto vino maleſica
116	9	& aſperis	ex aſperis
120	14	accinctu ſæquè	accinctus æquè
124	3	ſermone	ſemine
128	22	colligit	colliget
132	4	qualitate	proprietate
138	1	ſimplex etenim	ſi ſimplex etenim
ibid.	2	vnum coloris	vnum caloris
ibid.	7	etiam contrarijs	etiam gaudet contrarijs
142	11	aſſereres aberrares	aſſereres p̄fectò aberrares
143	4	vt eſt ſenſum	vt ſenſum
144	8	decimonono	decimooctauo
145	9	& in acturum	in acturum
146	5	D.	A.
147	4	mutuantur	mutantur
148	10	te obſecro	obſecro
150	20	ſcobis	ſcobibus
63	20	iuria	viua
164	3	tractatu capitulo	tractatu ſecundo capitulo
166	9	teſtimonio	enim teſtimonio
169	9	vos	nos
172	8	igni	ignis

NIcolaus de Ponte, Dei gratia, Dux Venetiarum &c. Vniuersis, & singulis Potestatibus, Capitaneis, cæterisq; Ministris, & representantibus nostris quibuscunq; tàm à parte Terræ, quàm à parte Maris, nec non Magistratibus,& officialibus huius Vrbis nostræ, ad quos harum executio spectat, significamus, come alli 19. del presente nel Conseio nostro di Pregadi, è stata presa la parte del tenor infrascritto, videlicet, che per auttorità di questo Conseio, sia concesso ad Abramo dalla Porta del Leone Mantoano Hebreo, che altri, che egli, ò chi hauerà causa da lui non possa per il spacio di anni vinti stampar nel Dominio nostro, ouer altroue stampati venderli tre Dialoghi dell'Oro composti da lui sotto pena alli contrafacenti di perder le opere stampate, quali siano dell Auttor, & di ducati trecento da esser diuisi vn terzo all'accusador, vn terzo all'Arsenal nostro, & vn terzo al Magistrato, che farà l'essecutione. Douendo il prefato Abramo supplicante osseruar quanto è disposto per le leggi nostre in materia di stampa. Quare auctoritate supradicti Consilii mandamus vobis, vt supradictam partem obseruetis, ac vbi opus fuerit registrari præsentantique restitui faciatis. Datæ in nostro Ducali Palatio die xxij. Nouembris, Indictione xij. M D LXXXIII.

Paulus Ciera Secr.

SCRIBENDI OCCASIO

Io. Po. Abrahamo è Porta Leonis Mantuano Medico Hebræo.
S. P. D.

NVNQVID Aurum cibis & medicamentis admiſcere expediat; pro valetudine tuenda, & morbis profligandis, quæritur. Cumque variæ ſint auctorũ opiniones; nam Græci veteres illud prætermiſerunt, Arabes omnes eo vtuntur, Græci recentiores nonnulli, illud laudant, & ex Latinis qui græcam ſequuntur ſcholam, vt Falloppius, Laurentius, Braſauola, Chriſogonus, Aurum vituperant; At alij, vt Siluius, Platearius, Siluanus, Arnaldus, Leuinus, & qui Auream

Alexandrinam, & compoſitionem Alchermes conficiunt, Scaliger, Fraſcatus, Cardanus, Plinius, Paulus, Aetius, Dioſcorides, Amatus Luſitanus, Nicander, & alij ſimiles, Aurum ſummopere laudant, vt faciunt etiam Chirurgici, qui de cauterio ab Auro facto & inciſione ſcribunt. Nunc, quam eius Excellentia ſequatur opinionem, petitur, quam ſcriptis demandare ne grauetur, rogant; & ſimiliter quibus rationibus moueatur.

RESPONSIO AD PRAESTANTISSIMI VIRI QVAESITVM.

CVM inter grauißimos viros, & multijuga doctrina refertos Medicos; de vulgaris Auri præstantia in valetudine tuenda, ac eiusdem in morbis nonnullis propulsandis vi, notabilis controuersia adhuc sit; Num aliqua ipsi facultas ex sententia mea insit, cuius equidem gratia, in medicum vsum venire possit, quærebatur; Quamobrem, suppositionibus duabus prius necessariò dispositis; hunc sanè Gordij nodum soluere, pro viribus enitar. Et primo, suppono, quòd Medicamentum est illud, quod primo & per se, actu,

vel potentia, corpus alterare potest, quodq; alteratio actualis, non nisi ad tempus, & absque caloris nostri adminiculo, supernam tantùm superficiem cui apponitur, & medicamenti dumtaxat præsentia, secundum quatuor primas, seu simplices, seu coniugatas qualitates ab Elementis productas, alterat. potentialis verò, mediante caloris innati actuatione fit, ac in triplici genere disponitur, vt primum alterationis genus, primarum facultatum, secundum secundarum, & tertium tertiarum esse dicamus; sed primæ, nullis, secundæ, primis, tertiæ autem, æquè primis ac secundis egent. Secundo dico, quòd siue exhalatio vaporosa ob siccitatem coarctata & concreta, sit propria metallorum materia, vt magnus Aristoteles dixit, siue calx in visceribus terræ, & lixiuium quoddam genitum, vt Democrito placuit, vel cinis affusus, plurimum immadefacientis aquæ, & tenuissimæ terræ ita in se commixtum habens, vt nul-

lum omnino præter metallicum corpus reperiatur, quod validiorem miſcellam Gilgili aſſeuerante obtineat, aut ſuccus metallicus excoctus, & frigore concretus, vt Agricolas innuit, ſeu humidum pingue viſcidumq́;, terreo ita tenui, & in profundum commixtum, quòd non ſolùm plurimum vtriuſque cum vtriuſque plurimo, ſed etiam in plurimo adhuc ſit, vt Albertus tenet, aut ſimplex ſubſtantia, Mercurij videlicet, ſulphuris, & ſalis, per Archæum terræ, vt vtar Chimicorum verbis, concinnè vnita, & rectè diſpenſata, perinde ac Paracelſus Aureolus ſcribit; Aurum ſanè, eſt foßile corpus, denſum, lucidum, nullo odore & ſapore infectum, liquabile, non combuſtibile, & immutabile, quod non ſolum imprimi, & flecti, verum etiam in omnem poſitionem duci, igne, & arte queat.

Ex his itaque ſuppoſitionibus colligo, quòd vulgare Aurum, vt metallicum immutabile, actualitate quadam, & extrin-

ſeca

ſeca tantùm poteſtate, qua ex primis elementis facilè potitur, noſtrum quandoque alterat corpus, non autem ex potentia ſibi inſita, ſecundum primas, ſecundas, aut tertias qualitates, alterationes efficit; nam ſi igne quatenus tale immutabile eſt, immutabile & à calore noſtro adhuc eſſe, neceſſum eſt; Ideo, ſi quis pulueriźatum (vt multi proponunt) Aurum, intrò ſumat, per anum quidem, vt metallicum corpus, & abſque mutatione vlla iterum prodire, veriſimile eſt; quinimò cùm aqua tùm vinum, in quibus inflammatũ extinguitur Aurum, auri nihil iudicio meo accipere poſſunt.

Cauterium tamen nobile vulgare Aurum, & velocius ſanabile quidem facit, non quòd in carnem ipſam, vllam Auri facultatem imprimat, ſed quia ex metallica quadam ſiccitate refracta, & ignis impatibilitate (vt diximus) contumacem eſcharam non producit. Oris etiam graueolentiam tollere videtur, non equidem ſemper,

& ex

& ex innata potentia, cùm non actuetur, sed fortaßè, quando ex cuticulæ internæ intemperie, calore extraneo in ea, humidoq; exuperante, vitium procedit; est enim Aurum frigidum & siccum, vt Galeno placuit. Itidem in tenuißimum pulverem redactum, Alopecias sanat, oculumq; affectum, Auicenna asseuerante, roborat, non ex interna caloris nostri vi, eiusdem in nobis Auri facultates subministrante, vt aliqui autumant, sed ex Auri scobe, & siccitate sua, qua actu, absque caloris ope, excrementa sub cute contenta, exiccantur, & cutaneorum pororum, ac membranarum transpirationes inhibentur.

Metalla itaque omnia, quatenus metalla sunt, nisi antea in suam proximam materiam redigantur, actuari a calore nostro (vt arbitror) profectò nequeunt, præsertim Aurum, & Argentum, quæ quidem ambo, contradicente nemine, inter metalla omnia, & purißima, & perfectißima sunt. At contin-

contingit interdum, vt metallorum nonnulla (imperfectiora videlicet) per primas, secundas, & tertias qualitates alterent, non quia dura, & in metallum concreta, sed quia succum metallicum alterabile, ex proxima eorum materia adhuc continent; cuius planè gratia, nonnullas ex iam dictis, vel omnes in nobis alterationes faciunt, & quando ex arte Chimica, vulgare Aurum, in suum proportionatum Mercurium, Sal, & sulphur, vt Pirotechniam artem insequentes promittunt, reduci posset; vtique multa bona efficere in valetudine conseruanda, & ægritudinibus curandis, arbitramur. est enim Auri succus, res arcana, perfectißima, temperamento æquali, & mirabili proportione elementariarum virtutum composita; Soli propter splendorem, Ioui autem propter temperaturam, consacrata, à corruptione tutißima, & cui tandem nullum mixtum comparari valet. talis itaque succus, calorem naturalem cum humore

more

more ſubſtantifico mirificè temperare, humores a corruptione ſeruare, Solarem, & Iouialem virtutem, ſpiritibus, & membris tribuere, nunquàm planè non poteſt. Omne tamen potabile Aurum, haud indiſtinctè probari debet, cum nonnulli huiuſce artis imperiti, leproſa ſolis calce, frequenter pro ipſo vtantur, quæ non niſi inteſtina vniuerſa, & ventriculi tunicas internas, incruſtant, & deaurant, ob quam ventriculi bona coctio prorſus impeditur, vnde ægritudines multæ, & variæ, ſanitatis uice inſequuntur. idcirco, vel potabilis legitimi, vel olei eiuſdem, ſeu potius quintæ fulgidiſsimi Auri eſſentiæ, vſus erit.

Cæterum, permulta ſub Cœlo, quæ inter ſe vel maximè conſentiunt, vel admodum diſſentiunt, & Natura creauit, & Ars conſtruxit. nam vt reliqua ſilentio prætermittam, Vulgi Mercurius, Magneti tantùm contrariatur, & acerrimus hoſtis eſt, vt tactu dumtaxat, vim attrahendi Ferrum

ab ipso in perpetuum adimat, contra, tàm indissolubili amoris nodo, Magnes ac Ferrum deuincti sunt, vt Crocimartis oleum, ex optimo scilicet Carinthyco Calybe paratum, ita Magneti efficaciam præstet, vt etiam ingentes ex pariete clauos, admiranda potentia euellat. Sulphur insuper, suo fœtido vapore, amabilem ab Auro flauedinē detrahit, ex temporeq́; splendorem congenitum aufert, vice autem versa, per infantium vrinam, vel Armoniaci salis liquorem, ita supremum coloris gradum, & Indicum Aurum, & Gryphicum, & Canalicium Fluuiatileq́; acquirunt, Apironis, ac ObryZi nitorem excedendo, vt propriùs ad ignis, uel solis fulgorem, accedere fermè nequeant. quapropter nec ab re quidem fuerit, si hanc etiam Auri succi antipathiam, vt euitari poßit, ex Plinio (qui fortè de huiusmodi potabili Auro, intellexit) cæteris adnectam. hæc autem est (vt eiusdem verbis vtar) quòd si Auro liquescenti (idest in oleum solis, per

artem

artem Chimicam redactum) gallinarum membra misceantur, consumunt id in se, ita hoc, venenum Auri est. hæc ille, quo ita se habente, die emquid qua quinta Auri essentia potanda venti, a carnibus ijs abstinendum est, ne auri opus aliquando frustretur, eò præsertim, quòd gallinarum pinguium longus vsus, prosperæ etiam sanitatis tempore, deuitari decet, podagræ enim rebellis, hæmorrhoidarumq;, contra Auri institutum, quod eas actuali potestate sanat; frequenter (RaZe Almansorico adnotante) causa existit.

Hæc pauca, ab inscitia mea sunt producta, qui verò grauissimorum Philosophorum Medicorumq; animam melius tenent, vt errata corrigant, & sententiam mihi suam benigne aperiant, etiam atque etiam rogo.


NON TIMEBO
ADIVTOR

LECTORI AMICO,

Abraham è Porta Leonis Mantuanus Medicus Hebræus. S. D.

QVIA ex Clariſsimis Philoſophis, Excellentiſsimiſque Medicis nonnulli (candide Lector) fuerũt, qui prædictam de Auro ſententiam, prorſus deſtruere conati ſunt; ne fortè ſcientibus nobis, opinioni contrariæ aſſentiri videamur (tacere namq; conſenſus quædam ſpecies exiſtimatur) reſpondendi prouinciam idcirco ſuſcepimus. vnde Dialogum de Auri potentia tripartitum conſtruximus, ac primo quidem ſermone, de medicamentorum qualitatibus primis, atque ſecundis, nec non etiam de ſpecificæ formæ facultatibus prioris ordinis, egimus; in ſecundo vero, ſpecificæ formæ ſecundi ordinis virtutes, perſtrinximus, ac tandem, vniuerſas præſtantiſsimorum virorum rationes, auctoritateſque medicas in contrarium facien-

tes, in tertio diluimus. Si quid igitur boni (benignissime Lector) in ipsis inuenies, incredibili me gaudio affectum iri, compertum habebis: sin autem in his aliquid repræhensione dignum reperies, admonitionem audire tuam, non pigebit. veritatis enim amator, nullam repræhensorem formidare debet. aut enim inimicus repræhensurus est; aut amicus; si inimicus insultat, æquo animo ferendus est, cùm impugnata veritas, magis reluceat: amicus verò, si docet, audiendus: si errat, docendus. tu autem (sincerissime Lector) hæc pauca suscipe, nostrosque ex otio percurre sermones. Vale.

DE AVRO
DIALOGVS PR MVS.

Achryuasmus. Dynachrysus.

A. TVI *Deus Optimus Maximus seruator sit, mi Dynachryse: sua benignitate summa te saluum faciat Omnipotens Deus, incolumemq; reddat, o & præsidium, & dulce decus meum. D. amica quidem, & affectuosa salutatio. Sed quisnam ille est, qui summo mane, meam tàm benignè deprecatur salutem? O tu es generose Achryuasme? tuas tibi rerum omnium opifex, voluptates donet cupitas, gaudium supremum, ac mirificam hilaritatem in secula*

seculorum

ſeculorum afferat, & qualis proba fortuna, qualevè propitium Numen, meum in tugurium te amicum accerſire fecit? A. tui amor. D. ingentes mi Achryuaſme ago tibi gratias. Sed dic amabo, nunquid perſonati iuuenes, moleſtiam animo tuo inducunt? baccanalianè, ſtudioſam mentem præſenti tempore vexant? geſticulariavè, tibi tam citò moroſa ſunt? A. non quidem, perſonatus enim nunquam inceſsi, & luſoria ſemper loca, ſtudioſè euitaui, cùm fœlicitatem haudquaquam in ludo, iocoq́; conſiſtere cenſui, ſed in operationibus duntaxat, quæ ex virtute proficiſcuntur, eam reperiri ſtatuendum putaui. D. phyloſophantis planè verba, fereq́; ab Ariſtotele Moralium Nicomachiorum decimo, mutuata. ſi itaque conſtanter perſtiteris in hoc conſilio, te profectò morigeratum virum, doctumq́; ac ſapientem, omnes laudibus extollent. A. non decet hac aſsentatione vti, cùm adulationem ipſam, ita cuique perni-

cioſam

ciosam esse non ignores, ut eam Plato in Phedro, bestiam humano generi pestilentem, vocitaret, ideo ipsam dimitte, ac potius cur istis es uestimentis indutus, mihi referto, & cur inassuetă togam cingulo coercitam, tibi nunc video. D. si nihil aliud audire cupis, pro comperto habeto, quòd hæc, Spagiricorum more pannosa indumenta sunt, eaq; diuersis constricta uinculis, apteq; concinnata, vt ardentem adire Vulcanum, expeditius possim. A. visnè fortasse dum Mercurij densitatem, philosophorum lapidem, adulterinumq; solem, sumptibus perquiris maximis, pecuniarum iacturam experiri, vt tandem Chimicorum omnium instar, horribiles baubatus, incassumq; latratus, rabidi canis more, in supernam Lunam mittas? D. Id Deus auertat. summus, ea quidem stultitia non sum affectus. A. Sed cuius gratia hæc moliris? D. Vt apertè scire, oculisq; videre possim, quomodo nonnullorum medicamentorum extracta, Spa-

giricorum arte adipiscantur, qua industria præparetur stibium, quæ purgantia sint, ac diaphoretica salia, deniq; vt quintam auri essentiam extrahendi rationem, è vestigio assequar. A. Tempus, & oleum amittis, mi Dynachryse, vrbs enim inclita, huiusmodi medicamenta impensè vilitat. D. At nihilosecius, intento fine haudquaquam ego decipiar, nauis namque mea, naufragijs nunc diuersis conflictata, placidius vadum fortassè adinueniet, multi enim Hyppocratica, Galenicaq; extollunt antidota, multi uerò, Chimicorum inuenta facilè sequuntur, quamobrem, vt ille solet qui singulare certamen inire debet, instrumentis profectò sibi nondum ostensis, quibus pugnandum est, modò hoc, modo illud experitur, ac assuetis armis, inassuetisq; militibus pro vita tutanda, hostisq; ferocitate reprimenda, manum adaptat; ita & ego, in vtrisq; medicamentorum generibus me exercitatum esse volo, vt æquè dogmatica mihi, empiri-

caq;

cæq; rès, iuxta hominum inclinationes, præsto sint. A. prudentis viri quod facis, quidem videtur. at num ne in omnibus, spagiricam artem ad vnguem imitari contendis, quòd Bacchi Aram, rubicundo vuarum succo sic tẽpestiuè perfundis? Vis ne quemadmodum artifices illi faciunt, per vini spiritum sermonem extrahere? D. antiquissimus Noë viniferæ vitis succo primus omnium inebriatus, haudquaquàm mihi genitor fuit, nec eius asseclam adhibere me volo. sed Lyæum hodie præter consuetudinem propè appono, vt hanc splendentis auri laminam, foco ignitam, in ipso crebra reiteratione extinguam, ac ex arte (si fieri potest) auratũ vinum quibusdam nobilibus parem. A. Palinodiam igitur canis? non ne diuersam te habere sentẽtiam relatum fuit? D. mutare placitum? hoc quidem nunc fieri omnino nequit. Sed potius huiusmodi paradoxum pluribus nitor experientijs comprobare, vt veritatem quam sequor, au-

dacius in posterum tueri queam. A. experientia quidem, rerum omnium naturalium magistra celebratur, quòd si denegaris, non reprahensione tantùm, sed pœna etiam dignus esse videaris. D. hactenus experientia triuica, meæ rationi adamußim subscripsit. ideo calculum reducere, haud est fas. A. opinionem mihi tuam, per capita tantùm, quidam diebus elapsis, enarrauit. sed cur est, quòd multa (iudicio meo) scitu digna, in tuis omisisti scriptionibus? D. téporis breuitas, & subiecti difficultas, mutilarunt scripturam. at multis doctis, & eruditis viris, vt scitè admodum, & eleganter huiuscemodi rei medullam penitius attingerent, occasionem dedi. ò, quàm mira eloquentia sunt ornati, ò, quali philosophandi ratione fulciuntur, eorum planè doctrina, summum gradum perfectionis attingit, vndiq; splendet, & æquè absente atque præsente sole, suaptè natura emicat, eluceté; . sed calamus meus caligine tetra

suffo-

ſuffocatus, eiuſdem ſcientiæ fulgorem, apprimè adauxit; perinde ac in albiſsimarum columbarum cœtu, ſatyræ auis nigredo, pulchritudinis, venuſtatiſq́; gradum, maximoperè intendit, id quod oloris in eo, candor facere non videtur. A. comparatio pulchra, & è Decamerone Ioannis Boccacij deſumpta. tuum ſanè tractatum lectitare, eiuſdemq́; verba penſitare, vehementer diſcupio, viuo tamen oraculo interea opinionem audire tuam adhuc vellem, præſertim, cum multa contra te argumenta eſſe, atque potiſſima, apertè ſciam. D. non poteris curioſiſsime Achryuaſme, completam hanc ſermocinationem meam expectare; nam ſi ab ouo (vt aiunt) uſque ad poma procedere me diſceptando exoptas, huic orationi occaſionem dediſſe, te pigebit. A. & ſi a primis etiam elementis, huiuſmodi tela eſſet exordienda, nihil referret. uerborum namque tuorum longitudine, minimè delaſſabor; cum ad hoc tantùm ſim natus, ut uiros do-

ctos

ctos auscultarem, quinimò, dum ipsi rationabilia proferunt, non solum ut semel, sed ter, & quater, auream sententiam repetant, Platonis exemplo in Gorgia, singulari studio contendo, bis enim, atque ter pulchrum esse ferunt, ea quæ pulchra sunt, dicere, atque considerare. D. hanc igitur vniuersalem, qua id quod de Auri facultate sentio, comprahenditur, ante omnia propositionem exaudi. A. illam planè dicere non dedigneris, & Deus optimus Maximus, tibi sit præsto. D. Dico igitur, quòd elementata omnia, uel suas in nobis per primas facultates, quibus & secundæ potestates succedunt, operationes exercent; uel uirtutibus tertijs a tota substantia proprietateq; occulta dependentibus, agunt. Si propter primas, secundasvè potestates, operantur, uel externè apposita, uel internè desumpta, nostrum queunt alterare corpus. si autem applicita, vel simplicia erunt, vel composita. et si simplicia; uel substantiam indomitam

suaptè

suaptè natura, vel materiam patibilem obtinebunt. præterea si composita, vel patibilia impatibilibus, vel patibilibus patibilia, uel impatibilia impatibilibus, admixta sunt. rursus, si internè sumantur, vel omnino actuari negant, vel alterationem ipsam quidem admittũt. denuò si actuari possunt, vel eorundem substantia semper in vsum, vel dilutum etiam, & infusum aliquando venit. tandem si per tertias facultates, occultasq́ proprietates, operari videntur, vel operationi huiusmodi, complexionata materia, vel specifica solum forma, opitulatur. illa, si de potentia sibi insitas in actum deducere virtutes debet, vel totalem rei, vel partialem alterationem, supponit, & non nisi ingesta, suos in nobis effectus ostendit, huic autem, externa dumtaxat applicatio satis est, qua quidem pro sympathya rerum, & antypathya, vel conseruatio, vel corruptio, vel perfectio rei, subsequitur. A. principium sanè, multa doctrina refertum,

& à

& à Platonis norma in Philebo, & ſophiſta, haudquaquàm recedens, ſed antequàm vlterius procedas, res magnas abſq; exemplo (vt Plato in dialogo de Regno aſſerit) arduum eſſe euidenter oſtendere, in memoriam redige, ideo quales nam eæ ſint res, quæ externè alterant corpus, nec non quæ patibilem habent ſubſtantiam, vel impatibilem, ante omnia vt dicas, neceſſarium arbitror. D. quam libentiſſimè hoc efficiam, Ariſtoteles enim & ipſe poeticorum primo, affirmauit, quòd exemplis vtimur in dicendo, vt de quo dicitur facilius intelligatur. Sciendum itaque eſt, quòd vniuerſi ſæculi elementata, corpus externè noſtrum, ſecundum diuerſas qualitates, quibus potiuntur, alterare poſſunt, ſed non ſemper eodem modo, alterationem eandem producere ualent. nam, ſi excellentes actu qualitates poßident, ſtatim noſtrum ſuo contactu corpus alterabunt, ut ignis ipſe facit, qui obſiccitatem eius intenſam, & calorem, ſui approximatione

tione

tione nos calefacit, exiccatq́, ac tactu corrũpit, at si potentia tantùm suas obtinẽt facultates, tũc quidẽ paulatim, atq; nostri caloris ope, dum ad exteriora diffunditur; illa fit alteratio. quamobrẽ, & Cadmia, & Pompholix (substantiæ quidẽ inalterabiles, quia valentis siccitatis dominio, actu præditæ sunt; quacumq; corporis parte ulcera suboriãtur, applicatione sua, exiccãt, quod dubio procul, & gummi, & herbæ, quamuis natura patibiles, facere non possunt, quia cùm proprias ut plurimũ potentia qualitates habeant; non nisi caloris nostri adminiculo, eas nobis edũt virtutes, qui quidem calor, quamuis minimus sit, propter immediatam medicamentorum applicationem, loco affecto, prædictas è vestigio res, actuare valet; tanta enim actuatio, vt interioribus partibus longinquioribusq́ virtus distribuatur, perinde ac si ingesta essent, non requiritur. Ideo non est hoc admiratione dignum, quòd interdum Chirurgus, ea quæ substantiam ha-

bent inalterabilem, interdum uerò ea quæ materiam patibilem tenent, eligere ſoleat, cum illa, propter excellentes actu qualitates, hæc autem propter potentiales facultates, ſibi vſu aliquando veniant. Sed quia pluribus ſimul virtutibus indigere, quas fortè in eodem ſimplici reperiri neſcimus, interdum accidit; idcirco medica ars, diuerſa quidem pharmaca nonnunquàm ſtatuit admiſcere, ſimplicia ſimul alterabilia alterabilibus, inalterabilibus inalterabilia, alterabiliaq́; inalterabilibus, eiuſdem qualitatis, diuerſæq́; adaptando, ut diligens Medicus, pro patientis temperamento, ætate, ſexu, morbi diſcraſia, tempore eiuſdem, & anni conſtitutione; multa, ſecundum indigentiam, adminiſtranda habeat medicamenta, exindeq́; emplaſtra varia, cerata diuerſa, pulueres, olea, & vnguenta multiplicia, ad Chirurgiæ vſum, inſcribuntur.

A. hactenus (ut mihi videtur) id, quod ad primam tuæ diuiſionis partem ſpectabat,

exte-

exteriorem nimirum medicamentorum applicationem perpendens, rectè quidem ac succinctè declarasti. nunc uerò ad propositionis tuæ reliquum pergere non sit molestum. D. *ad ingesta itaque sermonem conuertendo, dico, quòd eis planè caloris innati simplex calefactio pro eorũdem primarũ, secundarumq; potestatum subministratione, satis non est, sed maiori elaboratione, vel caloris, uel artis, opus habent, ut partibus æquè omnibus, uirtutes demandentur. quamobrẽ mixta omnia materiam suaptè natura inalterabilem obtinentia, nec primas inter se, nec secundas qualitates vbi requiritur, contribuere possunt, non quia potentia eis aliquo pacto non insint, sed quia hæc, propter materiæ impatibilitatem potestas, ad actum reduci nequit, nonnullis tamen ex animantibus occulta proprietate exceptis, ratione cuius, illis præcipuè per confirmatam experientiam, contrarium euenire comperimus, vt opportunè suo tempore locoq; fortasse no-*

bis dicetur. A. ſed quia doctißime Dynachryſe primarum multoties & ſecundarum poteſtatum mentionem feciſti, quin abs te petam quænam ſint illæ, abſtineri non poſſum, me igitur eas adamußim docere, te maximopere precor. D. Iamiam audi eas, caliditas, frigiditas, humiditas, atque ſiccitas, ſeu ſimplices, ſeu ſecundum poßibiles qualitates coniugatæ, ac primo, ſecundo, tertio, quartoq; gradu conſtitutæ, per quaternarias vniuſcuiusq; gradus diſtinctiones conſideratæ, facultates primæ eſſe dicuntur. ſecundæ autem eæ ſunt, quas ab iſtis dependere omnes norunt, vt emoliendi, indurandi, tendendi, laxandi, rarefaciendi, denſandi, aperiendi, attenuandi, attrahendi, diſcutiendi & repellendi poteſtates exiſtunt, vnde dicitur exempli gratia, quòd per primas qualitates abſynthium primo caloris gradu, arthemiſia verò ſecundo, abrotanum tertio, & naſturtium quarto, calfaciant, quodq; propter ſecundas poteſtates,

testates, & absynthium adstringat, arthemisia attenuet, abrotanum discutiat, & nasturtium aperiat. cæterarum autem facultatum exempla, nè tædio sim tibi, consulto omittere decreui. A. hæc dubio procul sufficere mihi videntur, per traditam namque methodum, reliquas facilè potestates inueniam. D. à communibus itaque qualitatibus prædominantibus, primæ elementati facultates, vel simplices, vel compositæ (vt dictum est) nec non etiam secundæ virtutes eas insequentes, prouenire solent, sed à specifica forma, siue a tota rerum substantia, tertiæ profectò operationes dependent. A. vt sermonem suspendas mi Dynachryse te obsecro, donec specificæ formæ descriptionem aperias. D. libenter id faciam curiose Achryuasme. scito igitur, specificam formam, nil aliud esse, vt facilè primo de vsu partium nono a Galeno colligitur, quàm singularis calidi, frigidi, humidi, & sicci proportio quædam, & armonia,

monia, seu potius quoddam ex quatuor elementorum commixtione commẽsurationeq; productum, ac resultans, perinde vt eidem Galeno, cùm primo de elementis quinto, tùm primo de natura humana textu primo, visum est. Porrò à specifica hac forma, vt rectè Albertus secundo mineralium libro capituloq; quarto adnotauit, cælestium virtutum influxu, & complexionatæ materiæ qua infunditur occasione, uariæ quidem mixto operationes insunt, quamobrem si ad eius actionem producẽdam, complexionatæ materiæ concursu fuerit opus, tunc per alterationem eiusdem operationes emanabunt. sed si absque eius interuentu efficere aliquid elementatum poterit, tunc alteratione penitus omissa, operationes suas exercebit. vnde tertiæ facultates, inter se distinctæ prouenient. quamuis enim a specifica forma, eas dependere omnes, affirmemus, duobus tamen modis, materiæ videlicet proximæ per calorem innatum alteratione, & præsentia dum-

dumtaxat mixti, haud elaborata substantia, suas in nobis vt ibi dicam, virtutes edere perhibemus. A. hoc quidem quod dicis, scitu esse difficilè mihi sanè videtur, proinde duas has vias quibus forma specifica operatur, pro ut de facultatibus primis & secundis fecisti, in exemplum redigere non dedigneris. D. si nihil aliud expetis, eas iam accipe, primum enim tertiarum facultatum genus, quod substantiæ alterationem supponit, est, sicut Rhabarbaro inesse potestatem expurgandi bilem flauam, Agarico verò pituitam, Helleboroq́ melancholiam, Bezohartico lapidi, exuperandi venenum, aliquibus etiam pharmacis, lac, vel semen producendi, lotium prouocandi, menstrua attrahendi, ac similia quædam adminiculante materia efficiuntur. secundum verò genus, quod absque eius elaboratione virtutes effundit, est, ut in Herculeo lapide, Ferri attractio, in Electro, festucarum apprehensio, in sapphyro, antracis fugatio, in nonnullisq́

nullisq́; gemmis, insita virtus, vt earum gestator inuincibilis, boni intellectus, & venustus euadat. A. petiisse rem, haud equidem pœnitet, sed sermonem distinctum maximopere affecto, qua propter circa tertias facultates quæ materiæ suffragio potestates exercent, hodie immorari aueo. D. tui pro viribus desiderium complere enitar. Priori itaque sermoni, verba adaptando sequentia, dico, quòd si exempli causa, calfaciendi ab apparentibus qualitatibus Rhabarbarum, & exiccandi, aperiendi, & discutiendi, necnon etiam attenuandi, potestate potitur; propter specificam formam, & propriam substantiam, educendi bilem flauam (dummodo eius alteretur materia) facultatem habet. quæ quidem substantia, seu specifica forma, quamuis ex contrarijs qualitatibus, quibus calor simul, & siccitas prævalent, procedere existimetur; non sunt simpliciter calor & siccitas, propria & peculiaris Rhabarbari forma, sed caloris tantùm,

tùm, & ſiccitatis talis gradus & proportio, ſymphoniæ ſanè inſtar, quæ, tametſi armonia ex graui, & acuto ſono compoſita ſit; nec acutus abſolutè, nec grauis ſonus, dici poteſt, ſed proportionatus quidam, compoſitusq; concentus, nuncupari fas eſt. A. meæ ſemper ad tui ſermonem, intentæ ſunt aures, ideo ſequere. D. mixtorum itaque omnium ſubſtantia, cunctorum nunc entium reſpectu haud perpenſa, ſed tantùm per comparationem ad nos, qui eam pro uſu frequenter requirimus, vel cum ſubſtantia noſtra ſympathiam amicabilemq; habebit naturam, vel contrariam. ſi rectam nobiſcum obtinebit neceſſitudinem, uel abſolutè talis erit, vt nutrimentum eſt, quod ſemper in nutriti ſubſtantiam conuerti ſcitur, vel non ex toto affinitatem poſſidebit. ſi non totaliter, vel reducibilis adhuc erit, veluti Caſſiæ fiſtulæ, & Aereo melli accidit, quibus quidem natura egeſtatis gratia nutrimenti loco interdum vtitur, uel non redu-

cibilis esse existimatur, vt Agallocus, Aspalathum & Corallus planè existunt. rursus si contraria, vel omni tempore, & quouis modo substantiam nostram destruere nititur; vt Aconitum, & venena omnia deleteria faciunt, vel non semper. hoc autem, bifariàm contingere potest. nam, vel antipathiam cum corpore nostro, sympathiam verò cum excremento in nobis contento, obtinet, vt de Scamonio cum bile iam notum est, expectando intereà, quòd natura nostra substantiæ quidem repugnantia irritata, foras simul Scamonium cum excremento explodat, vel naturæ medietatem habet, inter corpora perpetientia, & aliquam specificam naturam mortificantem, seu internè ea (vt in pestilenti constitutione) enata sit, seu ingesta, vt propter Napellum deuoratum, seu externè communicata, ueluti propter uirus, & materiale viperarum venenum, accidit; sicut per medicamenta alexiteria, & alexipharmaca dicta, euenire solet, quæ alioqui,

qui, & ipsa, per se, si largius sumpta fuerint, Galeno quinto de simp. medicamentorum facultatibus cap. 18. ita asseuerante, grauiter animantis corpus oblædunt. A. *Stupeo quonam pacto omne quod à specifica forma prouenire potest, materia scilicet adminiculante, paucis admodum amplexus fueris.* D. *Porrò specificæ formæ occasione, multa quidem ac diuersa accidentia in viuentium salutem, vel iacturam, nunquàm certè ratione inuenta, sed longa tantùm & diuturna experientia comprobata, sanè insurgunt. talis namq; res, aliquando se nobis offert, quæ humano generi ferè tota familiaris est, innatum profectò calorem adaugens, radicaleq; humidum reparans, & tamen minima eiusdem pars, malitiam (vt videmus) & perniciem secum affert, vt Ceruum in exemplum adducere possumus, cuius vniuersa caro, præter extremam caudam, quæ a tota substantia venenosa est, absque læsione deuoratur. qua-*

lis itaque ratio hoc nos docuit? A. nulla quidem, ſed experientia tantum id aſſequitur. D. inſuper, quis noſtrum Cantharidas veſicæ potius quàm cæteris partibus inimicari, rationis dictamine ſciuit vnquam? aut Marinū Leporē ſi ab aliquo ingeratur, pulmones exulcerare cognouit? non ne id nobis experientia ſola patefacit? A. nil aliud certè. D. prætereà quis noſtrum pro comperto habuit, quòd caput Leporis terreſtris eſitatum, proprietate ſingulari qua roborandi neruos potitur, tremorem ſedare vniuerſum poßit, quodq́ capitis, ac colli volatilium omnium frequens vſus, cæcitatem producat, niſi id prius experientia oſtendiſſet? A. illa procul dubio fuit. D. ſed quidnam incredibilius hoc, quod modò referam, fore exiſtimatur, in nobis ſcilicet, qui noſtri tam curioſi ſumus, rem aliquando contra nos aggenerari poße, quod immanis veneni quidpiam ſapiat? non ignorant quidem hoc mulieres omnes, quæ ſingulo

quoque

quoque Lunæ curriculo pernitiosam substantiam natura excernunt, ne quid vnquàm mali esset, quod in homine non esset. cur illud obsecro exploratum habent? quia doctæ sunt? haud sanè affirmari potest; sed quisnam fuit ille, qui ipsis hoc principio declarauit? experientia sola. A. certè vt ingenuè fatear, tu peritè admodum exemplificando, modos expreßisti, quibus specifica rerum forma mediante materia, vel malè, vel rectè operatur, & sunt, pars ipsa cum toto, totum cum parte, pars cum parte, & proprium excrementum cum suo productore. quamobrem, non possum nisi maximoperè commendare, omnia quæ hactenus abs te summa uoluptate percepi. D. Porrò si hæc, experientiam dico, multa nos à primo ortu non docuisset, paruum fermè mundanis in rebus, inter nos, & ratione expertia animalia, eßet discrimen, attamen ipsa ratio, nonnullarum operationum causam aßignare quandoque nititur,

vt cur

vt cur eſt quod hoc emolliendi facultate ſit præditum, illud induret, hoc adurat, illudq́; abſtergat, repellat, diſcutiat, denſet, attenuet, & alias ſimiles poteſtates obtineat, ſed cur huiuſmodi pharmacum pituitam uerbi cauſa educat, hoc autem melancholiam, cur Philipendula epilepſiam curet, & Lupi ſtercus potione ſumptum, triſtem coli ſenſationem ſedet, ac tandem cur Rapæ ingeſtæ, oculis affectis adminiculentur, haudquaquàm aſſerere ualet, ſed tantùm ad quandam generalitatem, pro quæſiti ſolutione, ueluti ad ſacram anchoram, confugit, ac in ſpecificam formam, ſeu ſubſtantiam totam, medicamenti vim, facultatemq́; miram, è veſtigio refert. A. In debilem quidem portum, inualidumq́; profugium, nauim traducit, cùm qualis ſit adæquata entis ſubſtantia, ex qua mirabiles effectus producuntur; non niſi Altiſſimus Deus, Mundi totius conditor, perfectè noſcit. D. & certè, cùm ferè huiuſ-

modi

modi ſeculi res infinitæ ſint, & infinitæ inſuper earundem poteſtates, infinitiq; ſcientia, non exiſtat niſi tantùm infinito, mortalis homo ob id, aliqualem excuſationem meretur, at vnuſquiſque noſtrum, tunc contumelioſè reprehendi debet, quando vel id quod humanus intellectus aſſequi poteſt, negligentia quadam ignorat, vel captioſa ratione, & vitioſa ſeductione, veritatem ipſam occultat. Si igitur homo callet, quod cauſa qua vulgare aurum corruptionem in terræ viſceribus non experitur, in aqua perſiſtit, in aere viuit, & igne ſe tuetur, perfecta ſit commixtionis proportio, quam inter ſe ſubſtantiæ elementares habent, propter longam ſagaciſsimæ naturæ, & diuturnam elaborationem, ex qua mirandam huiuſce metalli impaſsibilitatem, & quodammodo formæ ſuæ perpetuitatem, dependere perhibemus, quomodo contendere poteſt homo, quòd vulgare Aurum deuoratum & ingeſtum, talia, & tanta (vt dicunt)

in nobis

in nobis operetur? A. Sed mi Dynachryse, non pigeat te, si hac mea interrogatione, rem susceptam interpellari faciam. dic amabò, non ne vulgare Aurum substantia elementaris est? non habet aurum quia tale, quatuor elementariarum qualitatum proportionem, cuius ratione & primæ, & secundæ potestates, in nobis impartiri possunt? non ne, & substantiam totam possidet, seu specificam formam, ex qua, tertiæ quidem operationes proueniunt? D. ita quidem est, sed ègo tibi ò Achryuasme, non ne, ferrum, & colocynthis, suas etiam primas, secundas, & tertias facultates tenent? A. non est profectò ambigendum. D. si igitur facultatibus ijs decorantur, abs te peto, cur est, quòd ferro non nutrimur, & colocyntidis laboriosi sanè medicamenti haustu, ligni statua non expurgatur? A. oh, materiæ impassibilitate ferrum non præstare alimentum, actuationisq́; penuria, colocynthidis vim non experiri statuam,

tibi

tibi dicam. D. Sic etiam de auro responsum dabo. quamuis enim primas in se, secundas, & tertias habeat facultates inclusas, materiæ tamen suæ impaßibilitate, calorisq; nostri impotentia, haud eas explicare valet, & siue scobes, & bracteæ ingerantur, siue laminæ ignitæ, vel aqua, vel vino, vel succo alio, extinguantur, nihil refert. Sed suæ indomitatis argumentum, ex his desumitur nempè, quia foco non absumitur, quòd quouis etiam loco repositum, putredine non afficitur, quia rubiginem non contrahit, quòd exteriora corpora tinctura sua non remanent infecta, ac tandem, quia penitus est odore destitutum. quamobrem, cùm inter homiomera mixta connumeretur, ita quòd, vna pars, cum alia parte, ac pars cum toto, similitudinem habeat; tàm in minimis planè, quàm in maximis eius partibus, impatibile erit, & tam in laminis redactum, quàm in puluerulentis scobibus, & subtilis-

ſimis bracteis diſpoſitum, inalterabile eſſe conſonum eſt. Verum imbecillitatis caloris noſtri indicium, eſt, illa ignis circa vulgare Aurum impotentia. vnde, ſi ipſe ignis, qui inter elementa omnia, in ſummo ferè caloris eſt conſtitutus, ſubſtantiam eius non immutat, quomodo exiſtimari poteſt, quòd calor noſter tepidus, & vaporoſus (dummodo non ſit aliqua peculiari virtute præditus) Auri materiam diſſoluere queat? A. Sed fortaſsè contraria pars, inficias ſtatim ibit dicendo, quomodo ò amice, Auri ſubſtantiam indomitam eſſe aſſeris, ac vulgi ſolem igne domari non poſſe, perhibes, ſi ars ipſa chimiæ, (vt utar Spagiricorum verbis) per calcinationem, reuerberationem, reſolutionem, cementationem, & ſublimationem, Auro vulgari mortem inferre gloriatur, & tu etiam in tua prima ſcriptione (vt mihi relatum fuit) aurum poſt eius mortem viuificari poſſe affirmaſti, ſi in potabilem formam, quintam

eſſen-

essentiam, & oleum preciosissimum redigatur? D. Id profectò Spagirici dicunt, & a me scriptum aliàs fuit, sed ad instantiam breuiter dico, quòd vulgare Aurum, cæterorum elementatorum instar, & arte & natura, corruptioni, alterationi, omniumq́; virtutum subuersioni, quibus specifica forma potitur, omnino subest, & aliquæ in hoc seculo repertæ sunt res, quarum quidem virtute, deprauatur aurum, & contabescit; verùm consentaneum non est, vt dicamus, quòd ab omnibus rebus, ipsum corrumpatur, quòdq́; simpliciter omne calidum, eius materiam subuertat; imò præter summum ignis calorem, alicuius etiam substantiæ erodentis additamento, vt aquæ regiæ, Mercurijq́; viui, & huiusce ordinis nonnullorum opus est, ad hoc vt destruatur; quapropter, si tu, o curiose Achryuasme, animal reperies, quod summitate caloris, igni nostro non cedat, ac erodenti substantia, uel specificæ formæ virtute, præ-

 dictorum

dictorum locum supplente, insignitum sit, absque ulla controuersia, vulgare Aurum illi poteris exhibere, quia ingestum, poterit alterari, & a specifica Auri forma, in ipsum planè emanabunt virtutes. Sed memento prius, id quod de quatuor qualitatibus animal constituentibus, Galenus primo de temperamentis scripsit, videlicet quando dicit, Neque enim ullum animal, aut calidum in summo esse potest, vt est ignis, aut in summo humidum, sicut est aqua: pari modo, nec frigidum siccumvè in summo, sed ab eo quòd in mixtura præpollet, appellationem sortitur. Vulgare itaq; Aurum, propter suæ materiæ indomitatem, & innati caloris (vt diximus) imbecillitatem, non debet (vt multi dicunt) in vsum medicum venire, nisi prius chimicæ artis operatione eius substantia præparetur; & si tertiæ facultates a specifica nimirum forma prioris ordinis dependentes, dum vulgare Aurum sit, propter materiæ densitatem, &

caloris

caloris nostri languorem, impartiri nequeant, nec primæ quidem innatæ potentiæ quicquam efficere boni adhuc poterunt; cum facultates omnes huiusce ordinis mixto insitæ, non nisi substantiæ alteratione operentur. A. *hoc quidem quod dicis, à peripatetica doctrina non discedit. Reliquum itaque esset, vt potestates à specifica forma absque materiæ alteratione dependentes, declarasses, sed quia te esse defessum aliquatenus arbitror, & ego etiam simul & semel, omnia intelligere nequeo, vt quiete fruaris optata, quàm libentissimè permitto. hac tamen conditione, ut reliquum die sequenti (si fieri potest) mihi absoluas.* D. *Tibi semper obtemperare Dei nutu conabor.* A. *Interea vale doctissime Dynachryse. Vale.*

DE

DE AVRO DIALOGVS SECVNDVS.

Dynachrysus. Achryuasmus.

D. M*Aturè, ò Achryuasme, huc accessisti, vt præciosissimam quãdam videres gemmam, quam amicus quidam, quousq; ex Macariana Insula reuertetur, mihi custodiendem tribuit; ego autem, pulchriorem hactenus, splendidioremq́ lapidem, haudquaquàm inspexi. A. Valdè tibi assentior, & cùm Balagius sit, sui generis equidem vincit omnes. D. toto cœlo aberras, quamuis enim rubicundus, ac translucidus omnino sit, inter Balagios nunquam reponi debet.*

A. sed

A. ſed qualem obſecro eſſe cenſes? Granatum fortaſsè? non ne & Balauſtino colore, & violaceo, vt videre potes, deſtitutus eſt? D. neque etiam Cranatum eſſe, excellentes lapidarij aſſeuerarent, at Carbunculum eum eſſe dicerent, ò quàm rubicundus, quàm lucidus, quamq; ſolidus lapis eſt, in tenebris planè (vt experientia dudum comprobauit) per ſe ipſum maximoperè lucet, quare, catino nigro aqua quidem referto, quo tenebroſa rutilet nocte, opus non habet. & certè talem Carbunculum inter lapides, qualem Aurum inter metalla cuncta habere præſtantiam, non iniuria quidam aſſeruerunt, ideo virtutes omnes, ac etiam maiores quàm reliquæ gemmæ eum poſsidere, nonnulli putant, ſolis inſtar (à quo recipere poteſtates aſſeuerant) qui non ſolum (vt Stellæ faciunt, ſplendet) ſed fulgore ſummo Sidera omnia præcedit. A. tu in ſubiectum quoddam fortuitù incidiſti, quo ſententiã tuam intelligere exoptabam, modò hanc gemma-

rijs

rijs de lapidum nomine disceptationem dimitte, & num mixtorum virtutes, ex Stellarum vi, influentiavè dependeant, mihi expone. D. igitur quòd hesterno die de specifica forma dixi, ex animo tuo effluxit? non ne, cœlestium virtutum influxu, & materiæ complexionatæ occasione, qua infunditur forma, varias mixto inesse operationes intellexisti? A. Tu quidem id explicuisti; & ego iam antea hoc audiui, sed quòd motus tantùm, & lumen elementatis corporibus facultates omnes condonent, vix credere possum. D. quòd autem duobus his tantùm modis diuersas cœlum potestates, huiusmodi mixtis, infundat, & Auerroes, & Ioannes Picus Mirandulanus, ac Peripateticorum Philosophorum nonnulli, non solum asseuerant, sed etiam contendunt. verumtamen ego, motum dumtaxat, & lumen, ad quamlibet facultatem rebus tribuendam sufficere, haud existimo, proprietates namque mixtis omnino reperiri, quæ

nec ad elementa, nec ad motum, nec ad lumen referri poßunt, ita vt Ptholomei, Harmetis, & Astrologorum sententiæ, assentiri deceat, quotidie experimur. exinde D. Thomas secundo Cœli, lectione decima, non solùm rectè ab Auerrois argumentis, Auicennam tuetur, sed etiam, quòd Stellæ non sint sicut indiuidua eiusdem speciei, vt Commentator dixerat, lectione decimasexta, eiusdem libri, facilè ostendit, & ipsemet Auerroes, qui Astronomorum Calippo, & Eudoxo iuniorum, nullo non tempore destruere positiones nitebatur, intento fine frustratus est, vnde decimosecundo methaphisicæ commentario 45. inquit, in iuuentute mea speraui, vt hæc perscrutatio compleretur per me, in senectute autem iam despero. A. quòd Cœlum itaque nobis diuersas etiam virtutes infundat, quæ à motu, & lumine haudquaquàm dependent, grauißimis auctoribus postremò dictis annuentibus, in præsentiarum supponamus; at mihi vt

dicas vehementer te obſecro, num, pro diuerſis virtutibus in huiuſmodi mixto introducendis, neceſſe ſit, ut admirandus Aſtrorum influxus actu ſemper concurrat? D. non equidem, quia entibus animatis, primæ ſanè creationis tempore, primus penitus ſuffecit influxus, tunc enim proprietas vnicuique eorum affluenter adeo fuit elargita, vt ſucceſsiuo propagationis actu, abſq; alio conſtellationis concurſu, eandem facultatem ſubminiſtraret. ſecus autem inanimatis corporibus accidit. nam, dum ſuam ab elementis eſſentiam, & determinatam naturam acquirunt, propriumſimul & ſemel influxum, etiam recipiunt. A. Sed qua ratione ductus, hoc ponendum eſſe diſcrimen es arbitratus? D. facultates aliquando deperditæ id ſtatuere cogunt. videmus enim animantia mixta, eandem proprietatem quam a ſpecifica forma ſecundum totum vel partem habent, æquè ſemper poſsidere, quòd quidem inanimatis aſsiduè entibus,

non

non contingit. nam propter errantium stellarum varietatem, imagines diuersas, ac multiplices firmamenti aspectus, recipientisq; aptitudinem, vel ineptitudinem, non solum secundum magis & minus, facultates euariant, sed interdum aliquali prorsus proprietate ab huiusmodi specifica forma dependente, inanimata corpora, destituuntur. A. & quænam sunt inanimata corpora? D. quis ea cùm lapides esse, tùm metalla ignorat? A. Tu igitur tenes, quod hæc, inanimata sint? D. Et tu metalla forsan, & lapides, animata corpora esse arbitraris? & quali anima? sensitiua nè? motiua vè? aut potius intellectiua? mentis equidem lumine obcæcatus ès, si hæc, animo concipere audes. A. quòd lapides, & metalla ò Dynachryse, animam habeant intellectiuam, verisimile non est, nec ita demens planè sum, vt non eam hominis esse propriam omnino credam. est enim hæc anima, natura quidem incorporea, splendida, spiritualis, sim-

lex, ac impatibilis, a Deo optimo Maximo infusa homini. quod etiam anima sensitiua, & motiua, prædita sint, nec vnquàm desipui, nec tali delirio in præsentia sum affectus. perspicuum namque est, lapides, & metalla omnia, cùm motu, tùm sensu, esse destituta. sed quod animam prorsus vegetatiuam non habeant, quis asseuerare potest?

D. Vis forsan, & tu, ò Achryuasme, inter Democrati discipulos, Hieronymi Cardani sequaces, ac Theophrasti Chimici sectatores, annumerari? scito, quòd neque vegetatiuam habere, censendum est, cùm potissimis conditionibus, augmento scilicet ac nutritione, animam vegetatiuam spectantibus, omnino careant. porrò si vt vniuersæ plantæ faciunt, nutrirentur, & animalium instar, edulijs vescerentur, quibusdam dubio procul peculiaribus partibus naturalibus indigerent, quibus nutrimentum possent accipere. ad hoc enim radices omnes subseruiunt plantis, & os itidem, animalibus

us cibaria subministrat, praeterea, distinctos meatus, & poros, quibus permeare facilè nutrimentũ posset, ac ventriculos etiam congruentes habere, pro paulatina concoctione fienda, consonum esset, vnde quia pro maiori parte, & dura, & compacta admodum sunt; hinc satis liquet, quòd nutrimenti gratia nequeant se diuidere, & aperire, atque rursus meatus apertos constringere, atque occludere. A. Sed qua ratione asseris, o Dynachryse, quòd lapides, & metalla, nutritione careant, & augmento? nonne, & comminuti lapides, augescere visuntur? si quis enim lapidis partem consultò effodiat, et per aliquod temporis spacium inanem relinquat, nonne repletam eam inueniet? si igitur lapidum partes comminutae ablataeq;, perinde ac resecti plantarum rami restaurantur, nonne, lapides nutriri, in confesso erit? & si nutriantur, nonne uegetatiuam animam stirpium instar, & ipsi habent? D. aduerte o Achryuasme, quòd

lapides

lapides omnes, & metalla, æquiuocè nutriuntur, & æquiuocè augmentantur. nam ab intrinſeco nunquam principio, ſed ab extrinſeco tantùm augeſcunt, & per iuxta poſitionem partium increſcunt, ita quòd, nec vera nutritio, nec propria auctio, ſed additio potius cenſeri debet; vnde mixta prædicta penitus carere anima, perhibemus. Vt igitur me ad ſpecificæ formæ conſiderationem conuertam, dico, quòd hæc, bifariam vt heſterna die audiſti, miras animatis inanimatisq́, mixtis, proprietates largitur, ſed excellentiores ſecundæ claßis poteſtates exiſtũt; vnde ſi ex arbitrio virtutem ſuam nobis exhibere, abſque naturæ neceßitate valerent; brutorum animam propè dixerim, præſtantia, & bonitate, excederent. A. quod de mixtorum proprietate, per ſecundum formæ ſpecificæ modum, elapſo die dixiſti, rectè quidem in memoria inſidet: ſed ſi ad exempla iterum ſermonem vertere libet, iucundißimum facies. idcirco vt proprias nonnullo-

rum

rum virtutes, animatorum nempè & inanimatorum, iuxta modum ſecundum, in medium proferas, vehementer te obſecro. D. libenter obtempero, & vt a foßilibus exordiar mixtis, Chriſolitum præ cæteris lapidem, commemorabo. hunc ſanè anulo adligatum, geſtatumq́; ſapientem efficere hominem, nonnulli aſſerunt, ſicut, & Gagatronica gemma, victores reddere ipſam gerentes, itidem fertur, ac Libicæ Lippari, admiranda (vt dicunt) inſita virtus eſt. nam beſtiam canibus & venatoribus infeſtam, lapidis geſtorem, perinde ac herus eſſet, perquirere, & intueri, vtique profeſerunt. quomodo igitur ab Elementis, has dependere proprietates dices? quomodo vel ad cœlorum motum, vel ad ſiderum lumen, virtutes referre iam dictas, potes? A. ſi hæc, à grauißimis auctoribus (vt reor) non eſſent decerpta, ea prorſus (& mihi parce) deluderem, nunc autem præ admiratione valdè ſtupeſco. D. pro comperto habeto,

quòd

quòd huiuſcemodi proprietates non recenſerem, niſi ab Auicenna, Magnoq́; Alberto eſſe ſcriptas, non reperiſſem. A. vlterius perge. D. pariter, & animantibus ipſis, nonnullæ inſunt eximiæ facultates, quæ nec ab elementis, nec à cœleſti motu, vel Stellarum lumine, tantùm dependere, putari debent, vt in garrula Rana (verbi cauſa) & in Scarabæo abiectiſſimo quidem obſcœnoq́; animali, adnotari poteſt, vtrumlibet enim, ſi quartana febre laborantis collo, ſuſpendatur, ſanationem procurat. præterea, Araneus, ſiniſtro febrientis brachio adligatus, dictam à nobis amphimerinam febrem, egregiè curat, & gregariarum Caprarum vermes, qui iuxta earundem cerebri baſim, ſuboriuntur, & ſternutamentis crebris, è naribus huiuſcemodi animalis, in veſtem ſubſtratam inſiliunt, comitialibus morbis opem ferunt, ſi antequàm terram attingant, patientis collo apponantur. A. antedicta omnia, veritatis imaginem præ ſe non ferunt,

ſed

ſed poſtremò enarratum, mendacium abſolutè portendit, & fortè fortuna nec expertum a te, nec ab Auctore aliquo notatum fuit. D. quòd illud experientia nō ſit apud me comprobatum, ingenuè fateor, ſed incredulitas hæc tua, veritati quidpiam haud demit, Aranei enim, Ranæ, Scarabeiq; proprietates, triuico vſu ſunt manifeſtæ, & vermium commemoratorum facultatem; Tralliano primo lib. cap. 15. referente, Damocrati Delphicum Pythiæ Oraculum impartiuit. A. omnia igitur veritatem ſapere videntur. D. attamen ſi de re aliqua, te hæſitare contingat, ſcrupulum mihi tuum, audacter explica. A. iam antea in hanc audaciam prolapſus ſum, nunc verò ſermonem perſeuera. D. virtutem itaque vnicam, animatorum entium ſpecificæ formæ per ſecundum ordinem operanti, natura ſagax vt plurimum tribuit, vnde Remorra paruus piſciculus ſupra omnē credulitatem, nauem in medio mari, impetu ventorum

exagitatam, sistit, vt ferunt aliqui, aut saltem alijs referentibus, eam retardat, & Torpedini facultas inest, ut protinus per piscatoris tridentem, ad manum alteratione transmissa, torpidam faciat; sed munificam magis inanimatis mixtis, se natura exhibuit, cùm animæ vice qua illa sunt destituta, duabus interdum, ac tribus, nec non pluribus etiam facultatibus, pro materiæ proximæ aptitudine nobilitateq́, benignè admodum exornauit. A. sic rebus iustè suas distribuit potestates. D. quòd ut magis elucescat, Amandinam considera prætiosam gemmam, hanc autem venena omnia, cùm reprimere, tùm extinguere, gestatorem contra hostes inuincibilem reddere, somniorum, ænigmatumq́ interprætationē docere, Euates dixit. Itidem Berillus contra lites, & inimicorum pericula operari, gerentemq́ mitem (vt phas est) ac ingenij probi efficere, omninò fertur, Medicorum etiam quidam, eum contra pigritiam, hepatis dolores, suspiria,

ſpiria, eructationes, oculosq; humidos valere, aſſeuerant, & Aurifices, coniugium inter maritum, & vxorem adhuc conciliare, ſubiungunt, ſic & Iaſpidem lapidem, ſanguinis fluxum, & menſtrua cohibere, conceptum negare, partum iuuare, luxuriam propellere, febres, ac hydropiſim fugare, nonnulli affirmant. A. ſi gemmæ igitur tanti pracij apud homines ſunt, haud decet mirari, cum tot, & tantas mirabiles, vt aſſeris, poteſtates, habeant. D. *verum enim uerò haudquaquàm inanimata omnia vt prædicta, ad varias ſecundi modi ſpecificæ formæ virtutes recipiendas, apta ſunt. nam in confuſis materijs, fæculentis, & craßis, poteſtates ipſæ planè opprimuntur, ita vt vix minimam partem ſecundæ poteſtatis, interdum valeant obtinere. contrario autem modo, quibus proxima materia perſpicuitate, & lumine cælo aßimilatur, ſuccedit res, quia ob varias eiuſdem, potentes mirandasq; facultates, alta ſtupiditate*

hoĩes afficiuntur, & inde fit, vt præciosi lapides, præmixtis omnibus virtutibus polleant excelsis, quia nimirum summè nitent, & rutilant. quorum quidem fulgente ac cœlesti splendore, factum est, vt Indorum Philosophi, gemmas nuncuparent stellas elementares. A. nomen dubio procul in amorem præciosiorum lapidum, animum alliciens. D. & certè, hoc est admiratione dignum, quod quatuor colores, præciosi lapides, quibus cœlum similitudinẽ habet, æmulentur, colori namque cæruleo, quo orbis non stellatus insigniri videtur, Sapphyrus, albescenti & candescenti stellarum firmamento, Berillus, & Adamus, Solis, & Martis colori ignescenti, Carbunculus, ac tandem rubeo obscuro nonnullarum Stellarum mansionum, & Lunæ, Calcidonius, Ametistus, & Smaragdus asimilantur. A. ò humanum intellectum, quanta penetrare vales. D. cæterum specificæ formæ secundi ordinis virtus, eodem planè modo semper,

ac par-

ac partibus homiomeri mixti æqualiter di-ſperſa exiſtit, non autem ſemper omnibus animati membris, ſeparatim, atque con-iunctim, vis talis ineſſe comperitur; nam ſi collo integra Lacerta viridis appenſa, quar-tanæ medetur, rectum tantum Lupi inteſti-num, coli dolorem curat, ab affectuq; eodem, hominem præſeruat. & ſi Echini Dipſaci viui vermes, ac integri, quartanam febrem fugare valent, magni animalis Alcen ap-pellati ſolæ vngulæ, epilepſiæ inimicantur. Inſuper inanimata entia, ſuas ſemper in no-bis exercent facultates, dum incorruptam habeant proximam materiam, ſed animan-tia ipſa, id iugiter facere haudquaquàm ui-dentur; nam proprietates nonnullæ anima-tis quibuſdam reperiri dicuntur, quæ vita tantùm præſente operantur, abſente verò ociantur. ideo ſi ab animalis aliqua parte, ſpecificæ formæ ſecundi modi qualitates per-quirantur ſpoſt eius interitum id non eſt fa-ciendum, tunc enim operis fruſtratio ſeque-

retur,

retur, ſed quando violenti nece occumbit animal, & antequàm extremum ſpiritum effundat, exoptatam partem tunc debemus extrahere. ſic è Cerui corde, virtuoſum os, ex Buffonis capite, Boracem gemmam, & a Galli ventriculo, Alecterium lapidem eximere poterimus; Itidem & inanimatorum per ſecundum modum ſpecificæ formæ proprietates, antequàm corruptionem inſignem patiatur materia, ſunt inquirendæ, per deſtructionem enim proximæ ſubſtantiæ, facultates etiam deperire, nemo noſtrum ignorat. A. nunc verò, vt integram inanimatorum ſubſtantiam cognoſcere perfectè valeam, nonnulla patognomonica ſigna mihi inſinuare te non pigeat. D. calliditatem hanc tuam, meus è veſtigio animus penetrauit, nonnullas enim ſpagiricas dictiones modò intelligere o Achryuaſme excupis, audi iam eas, & vnica tantùm vice, tuum animum exple. Metalla itaque omnia, incorrupta eſſe cenſendum eſt, ſi adhuc

laten-

latentem in se pinguedinem, quam à Sulphure acceperunt, obtinere videantur. præterea Mercurij vita, interior calor, & exterior frigiditas erit, Sulphuris verò, combustibilis & malè olens pinguedo, omnium salium, spiritus aquæ fortis, Gemmarum Corallorum, proportionatus color, Margaritarum autem, earum splendor ac nitor esse censetur, præterea Magnetis constans natura, Ferri spiritus, Silicum, & grauatorum, mucilaginosa materia, Cachimiarum verò, Talchi, Choboltbi, Zingi, Zuuiter, Vuismadt, Antimonijsq́, tingens equidem & metallicus spiritus est. Sed Arsenicalium vita, Auripigmenti, Opermenti; Realgaris, & similium, minerale & coagulatum venenum esse existimatur, quemadmodum et vita Vndosorum, ipsorum grauis & fœtens exhalatio, Aromaticorum entium, bonus & suauis odor, Dulcedinos arum verò rerum, tingens & subtilis dulcedo, Resinarum, Carabe, Therebinthinæ & Gum-

& Gummi, mucilaginosa ac nitens pinguedo. Herbarum, Radicum, & fructuum, liquor Terræ, Lignorum omnium, Resina quædam, Oßium autem, liquor Mumiæ. carnis, & sanguinis, spiritus Salis esse arbitrantur. hæc igitur incorruptæ substantiæ, indicia tibi sunto. A. o ho amabò, quæ cerebrosæ enunciationes sunt hæ? Theutonicæ ne? Boemicæ ve? D. non quidem quòd sciam, sed Spagiricæ. A. his ne demoniacis dictionibus, homines fascinantur? D. non sanè homines, sed ditißimorum crumenæ. A. qui demens est, hac affici iactura facilè potest, ego autem huiusmodi detrimentum haudquaquàm experiar. interea vt mihi obscurarum dictionum significationem aperias, rogo te quàm suppliciter valeo. D. non possum curiosißime Achryuasme, tibi quidpiam denegare, ideo pro comperto habebis, quod Grauus, apud Chimicos, lapis est Porphirites, cuius vsus vt Marmoris in arte Spagirica, ad spontaneas rerum solu-

tiones,

tiones, potissimùm est idoneus. Chachimia autem, dicitur immatura Metalli minera, vel semiperfectum metallum, & nondum a natura absolutum, quod adhuc in prima sua entitate, vt infans in vtero matris delitescit; Talch verò, est materia pellucida, splendens, & clara, Vnionum instar, tenuissimis folijs compacta, & scissilis, cuius quatuor species existunt, alba scilicet, rubea, flaua, & nigra. Verum Cobole, Cobaltum, vel Cobletum, est metallica materia, Plumbo, & Ferro, nigrior, splendore carens metallico, liquationem tamen, & malleationem admittens. præterea, Zinch, est Metallica Marchasita, & mixtura quædam naturalis, ex quatuor metallis immaturis, cuprea potissimùm apparet. Itidem Zuuiter, vel Zytter, Marchasita est, Vuismadt autem est leprosum, rude, non tractabile, uel malleabile Stannum, liquabile tamen. Opermentum verò, seu Operimenthiolim, est minerarum spiritus. & Realgar, ex proprio

significato, mineralium fumus est, sed methaphoricè sumptum, vitiosa in humano corpore natura erit, ex qua nascuntur potissimùm vlcera, & quadruplex, iuxta elementorum numerum esse censetur, vt Realgar aqua, spuma natans super aquas, Realgar terra, Arsinicum, Realgar äëris, terreniabin, & Realgar ignis, coniunctio saturnina nuncupatur. tandem Vndosa, quorumuis animalium excrementa esse dicuntur. A. iam quicquid de assistentibus signis spagiricè dixisti, ad vnguem intellexi. D. & ita proprietates illas, quas mixta omnia ob specificam formam, & cælestem influxum, bonum vel malum insitas habent; modò substantia incorrupta maneat, facilè assequimur. A. & tu, influere Cœlum quidpiam mali fortassè autumas? D. influxum quo ad nos, non autem cælicæ potestatis respectu, malum dixi. nam vt quo metaphisicæ Auerroes adnotauit, neque malum, neque peccatum, neque corruptio, in rebus diuinis &

sempi-

ſempiternis, ſed in natura mortalium omninò eſt, ideo ſi ſpecificæ formæ qualitas mala, concurrente cœlo fortè fortuna ſit; id non per ſe, ſed ex accidenti contingere exiſtimatur, & ſi aliorum comparatione, ea facultas mala cenſetur; reſpectu tamen materiæ in qua adminiculante cœlo ineſt, bona erit. idem inſuper & elementa facere prima, quando ad inuicem componuntur, non ignoramus. quamuis enim ex eorumdem ſubſtantiæ qualitatumq; miſcella, tale mixtum producatur, quòd alterum forſan elementatum corrumpit; non tamen hoc eſt ex naturæ inſtituto primario, ſed vt eo modo quo decet, ſuum duntaxat proportionatum eſſe, ipſum ens aſſequatur, verùm ex formæ ſimilitudine, ſympathia, ex eiuſdem verò diſſidentia, oritur antypathia. vnde entis alicuius ſpecifica forma, alterius formæ, aut aſſimilari, aut inimicari adeo poteſt, vt ex toto, vel parte, vna ab altera, vel conſeruetur, vel deſtruatur; quemadmodum in

 Hercu-

Herculeo Lapide videre licet, nam ſimilitudine formæ qua ſuaptè natura cum Ferro habet, ipſum amplectitur, Adamas uerò, contrarietate quadam, Magnetis vim reſtringit, Allium autem, eum ſtupeſcere facit, ac Hydrargyrum, huiuſmodi Lapidi prorſus adimit poteſtatem. A. doctiſſimè quidem omne quod ad ſecundum ſpecificæ formæ modum ſpectabat, hodie abſoluiſti, & id etiam forſan, quod nemo prædixit, inter operationes ſpecificæ formæ, multùm intereſſe, tuis ex dictis rectè collegi, adeo quòd, virtutes à primo modo dependentes, prorſus eſſe à ſecundo diſtinctas, haud amplius ignorare dicam. præterea, heſterna die a te etiam accepi, quod ad eliciendam ſpecificæ formæ virtutem; quàm mixtum per primum modum naturaliter obtinet, eiuſdem ſubſtantiæ per innatum animantis calorem alteratione opus eſt, nunc vellem ò doctiſſime Dynachryſe abſte audire, an etiam ad ſecūdi modi facultatem explicandam,

dam,

dam, elaboratione materiæ indigeamus. D. non equidem, imò virtutes huiusmodi mixto tantum inesse tibi iam dixi, dum in qua resident substantia, alteratione aliqua non afficitur. A. vt igitur virtutibus ijs vtamur, res illæ quibus insunt, manducandæ non sunt? D. non inquàm. A. sed quomodo obsecro eæ facultates poterunt obtineri? D. appensione, directo aspectu, simplici contactu, ac mediato. generaliter loquor o Achryuasme, non solum quò ad nos, sed etiam omniũ rerum comparatione, quæ vel iuuamen, vel detrimentum, ab illa specifica forma accipere valent. A. apertius loquere, mihi parce, cùm id quod ais, haud intelligam. D. tibi iam iam obtemperare conabor. Sciendum est igitur, quod post diuturnam considerationem, dicere sum ausus, quòd quadrifariam valent specificæ formæ facultates per secundum, scilicet, modum antedictum, ex vno ente in aliud, conseruationis, aut corruptelæ gratia, prodire. proxi-

mitate

mitate scilicet, suspensione, contactu mediato, & immediato; Vicinitatis autem exemplum, ex quibusdam plantis, & stirpibus, vt ex Mirto, Quercu, Olea, Braßica, vite vinifera, Ruta, Origano, & Cyclamino, facilè desumi potest; Videmus enim, quod Mirtus propè Oleam serta, mirificè crescit, quinimò similitudinis gratia, vna ex alia planta sibi proxima, pulchritudinem accipit, contra verò, tam pertinaci odio se se prosequuntur Quercus, & Olea; vt non solum non uiuant, neque germinent, si vnius in scrobe, altera seratur; sed etiam se inuicem interficiant, si fortè propè oriantur. nec minor inter Braßicam, & Vitem viniferam cernitur antipathia, quandoquidem obseruatum sit, Vitem ad cuius radices plantata fuerit Braßica, non paruo interuallo sponte sua effugere. nec secus Braßicã, oderunt, Origanum, Ruta, & Cyclaminus. animaduersum est enim, quòd si iuxta prædicta seratur Braßica, confestim cadit, to-

taq́;

taq; contabescit. A. quo pacto entia proximitate sua afficiantur, iam optimè percepi. D. quòd mediati etiam contactus occasione, specificæ formæ vis diffundi poßit, Torpedo ipsa quæ piscatoris manum, Rete mediante, stupidam reddit; euidenter ostendit. Porrò, ex Alexandri Peripatetici summi sententia, nihil prohibet quin ab aliquo agente quidpiam per medium alteretur, quamuis alterationis eius, sit expers medium ipsum, hoc enim pacto Cœlestibus Sphæris mediantibus, inferiora corpora Sol calfacit, tametsi eæ Sphæræ calefactionem ipsam non patiantur. A. & hic etiam modus, liquet iam satis. D. at quòd simplex, & immediatus contactus, uirtutem aliquam & ipse nobis impartiat, ex Sapphyro colligitur, qui pestilentem & contumacem statim fugat antracem. præterea ille sanguinis lapis, Eliotropia ab Alberto, dictus, qui ab Indijs recenter inuentis, nuperrimè nobis inuehitur, solo partis contactu è qua sanguis

erumpit,

erumpit, hæmorrhagiam ſupprimit. & ſecundum hanc viam, dumtaxat per partis læſæ contactum, facultas iſtorum operatur. A. maximam iucunditatem mihi attuliſti, dum has differentias tàm luculenter expoſuiſti. D. tandem, quòd per ſuſpenſionem etiam, ſpecificæ formæ facultate vti valeamus, Peoniæ radix, morbo quidem herculeo è directo contraria, & omnia ea quæ Græcis περίαπτα, Latinis verò Amuleta dicuntur, ſatis declarant. quæ autem, ſuſpenſione, ſuas in nobis exercent virtutes, affectæ partis contactum, haudquaquàm expetere videntur. A. & hoc etiam ſumma cum voluptate audiui. D. animaduertendum tamen eſt, quòd ſpecificæ formæ virtus, per ſecundum ſcilicet modum, à quouis mixto in alterum emanans, lucis inſtar, quæ luminoſorum corporum præſentia, ſe nobis oſtendit, diſceſſu autem occultatur à nobis; pari etiam modo, quatuor his vijs poſtremò dictis, ſi præſens res eſt quæ ineſt facultas, & ipſa

operatur, si autem remoueatur, eiusdem formæ itidem actio explicari non potest. quinimò simul cum ea virtus præpediri, par quidem est, dummodo vel constans prius corruptio, vel permansibilis optimaq; affectio, non sit iam derepentè in passo, vel longo temporis spatio, introducta. A. hactenus mi Dynachryse, modos omnes in genere, quibus specifica forma suas in nobis proprietates impartit, doctissimè admodum percurristi, & omnia quæ dixisti, mihi summoperè arrident, sed scire vellem vlterius, num Auro per secundum specificæ formæ ordinem, facultas quædam insit, quæ aliquo modo ex his quatuor supradictis, obtineri possit a nobis. D. Scito igitur curiosissime Achryuasme, multos esse Auctores, qui mirificè Aurum extollunt, multosq; me perlegisse scriptores, qui huiusmodi metalli vim, vnico ore multifaciunt, & diuersimodè ipso vti non erubescunt, sed nullus, quod sciã) audacius Plinio, id quod nunc petis, nobis

ſcriptum reliquit. porrò verba eius, trigeſimi tertij libri naturalis hiſtoriæ quarto capitulo explicata, ita ſe habent. Aurum plurimis modis pollet in remedijs, vulneratiſq́; & infantibus applicatur, vt minus noceant quæ inferantur veneficia. eſt & ipſi ſuperlato, vis malefica. Gallinarum quoque, & Pecorum fœturis, remedium eſt abluere illatum, & ſpargere eos, quibus mederi velis. hæc ille. A. Et tu quid dicis? credis ne hoc? D. certè quòd Plinij dicta penitus negare ſim auſus, te expectare video. A. ohe, huic forſan viro, contradicere velles? D. maximè ſi libet. A. & qua ratione ductus? D. quia multa quæ erant probanda, ipſe ſupponit. A. & quænam ſunt? D. primò, quòd Aurum per ſecundum ſpecificæ formæ modum, proprietates impartiat: ſecundo, quòd inſita facultas, ſit nobis amica: tertiò, quòd particularem cum omni liquore, hoc metallum teneat ſympathiam, quartò, quòd ſuperficiaria ſit, illa virtus, ita

quòd

quòd lectione simplici, facilè effluat, postremò, quòd in aqua verbi causa qua abluitur, Auri forma diu permaneat, quamuis ex quarto metheorologicorum, nec non de generatione secundo, humidum statim amittere formas, haudquaquàm ignoremus, sunt ne hæ secundum te suppositiones illico concedendæ? A. postremæ quidem absurdißimæ sunt, sed primas saltem pro nunc admitte. D. Vis nè aliud mi Achryuasme? dic mihi obsecro, cœlica illa Auri facultas, amica nè nobis suaptè natura, an aquæ potius existimatur? si suam nobis virtutem amicum Aurum ostendere potest, proximitate quidem, suspensione, immediatoue contactu, vtique afficiet, & institutam absque aqua operationem exercebit. si verò cum ea tantùm necesitudinem habet, nobiscum igitur nihil valet, & frustra eius aspersione vtemur. A. mihi videtur, quòd instantijs huiuscemodi Plinium obiurgas iniuria, non nè Aqua nobiscum, & Auro,

Aurum uerò cum nobis & Aqua, sympathiã tenet? ita certè, si igitur per Auri lotionem, Aquæ prius communicetur facultas, quid obstat quin huiusmodi mediato contactu nobis quidem amico, Auri vi potiri valeamus? D. vah, Plinij amor te cæcutire facit? Aurum me tangit, & ego Aquam attingo, igitur Aquæ, vis aurifica prorsus inest? ò quàm benè solœcizas, vniuersæ profectò Aquæ, vt euadant aurificæ, iam iam dulcissime Achryuasme, tua artificiosa Magia effectæ sunt. Rursus aqua tetigit Aurum, & aspersio eius, quæ ab Auro discreta est, Aerem tangit, qui me contingit, ergo in me facultas Auri, delata fuit? ò res mira, ò inopinatum euentum; Torpedo piscis in aqua residet, Aqua Aerem tangit, & ipse manum, igitur Aer stupidam reddit manum? A. da mihi veniam, verborum enim dulcedine, Plinius me seduxerat, quamobrem aspersionem ipsam rationibus adductis non amplius multifacio. sed dic mihi si libet,

non

non ne cum Plinio est asserendum, quod Aurum applicatum, veneficijs resistat? D. non quidem, multos namque infantes videre potes, quibus capiti, fronti, ac pectori, colloq; apponitur, & mox tamen, vehementer esse fascinatos mulieres exclamant. A. sed eia Dynachryse eia, quamuis non habeat Aurum, celebratas a Plinio proprietates, non nè specifica sua forma, cor languidum roborandi, melancholiam curandi, vitamq; producendi, facultatem habet? D. ò Achryuasme charissime, quòd primis a te relatis facultatibus Aurum sit præditum, vt tibi gratum faciam, libenter assentior, lætificatur cor, & tetra melancholia ex ambitu totius propellitur, non quando ab alijs Aurum mutuatur, per contactum enim tãtùm, mediatum vel immediatum, appensionemq; directumvè aspectum, quicquàm boni haudquaquàm operatur, verum quando ingentem ex huiusmodi metallo; Arcam refertam habeas, & tui sit iuris, gaudium profectò

affert , & melancholiæ amurcam apprimè detergit , vulgi namque abusu , cui maiores honores Auro tribuere placuit , inter prælia belli id te succurrit , pace subuenit , fœcunditate rerum , delicias adauget , annonæ penuria , opem fert , iuuentute autem , luxum , & epulas , & nocturnos cœtus , ad voluptatem præbet , senectute verò multa bona profundit , mundanis voluptatibus , & solatijs , semper assistit , ac pijs operibus , & laudabilibus actionibus , opitulatur , at quòd contactu carnis , vitam quandoque proroget , non est vt affirmemus , cum illi qui simplares duplaresq́; torques iugiter collo circumgestant , & adolescentia sua ephebi expirant , hanc sententiam è medio tollant . A. proh Deus immortalis , tuis rationibus planè , neque tantillum ex tuo instituto , subuertere potui , sed dic amabò cur potentissimi Reges , Imperatores inuictissimi , summiq́; Pontifices , huiuscemodi Auro assidue decorantur ? D. non quòd præstantia sua , vt dicunt ,

cunt, cæteris rebus antecellat, non quòd quidpiam ſanitati proficiat, Neſtoreosvè annos procuret, ſed ornamenti dumtaxat cauſa, ipſo præ cæteris vtuntur. A. vtinam mihi ad libitum datum eſſet. ò exoptabile Aurum, ò incomparabile Metallum, tu vniuerſos homines incolumes reddis, tu Excelſos Principes tuo fulgore & ſplendore inſignis, dita etiam quæſo & exorna domicilium ſeruuli tui. D. Hui Achryuaſne, conſultò deliras? cur Auri cupiditas, hodie te deſipere fecit? dic potius, ò aſpernabile Aurum, ò deteſtabile Metallum, tu corporis valetudini nihil proficis, tu mentis pulchritudini multùm officis, procul abi, ò mortis præconium, & miſerrimorum hominum immanis occiſor. A. & quid morti cum Auro? D. quid? non nè vitam cum morte, Auri ſæpè foſſione, commutant operarij? audi Plinium loquentem; Tertia ratio, inquit, opera vicerit Gigantum, cuniculis per magna ſpatia actis, cauantur Montes, ad

lucerna-

lucernarum lumina, eadem mensura vigiliarum est, multisq; mensibus non cernitur dies, Arrugias, id genus vocant, siduntq; rimæ subito, & opprimunt operarios, vt iam minus temerarium videatur, è profundo Maris, petere Margaritas, tanto nocentiores fecimus Terras. Relinquuntur itaque fornices crebri Montibus sustinendis, occursant in vtroque genere silices, hos igni, & aceto rumpunt, superius verò, quoniam in cuniculis vapor & fumus strangulat. cadunt fracturis, C. L. ferri terram agentibus, egeruntq; humeris, noctibus, ac diebus, per tenebras proximis tradentes, lucem nouissimi cernunt, si longior videtur Silex, latus sequitur, Fossam ambit quiete, tamen in Silice facilius existimatur opera, est namque terra ex quodam Argillæ genere, Glareæ mixta (candidam vocant) propè inexpugnabilis, Cuneis eam ferreis aggrediuntur, & ijsdem malleis, nihilq; durius putant, nisi quòd inter omnia, Auri fames

durissima

durißima est; Peracto opere, ceruices Fornicum ab vltimo cadunt, dantq; signum ruinæ, eamq; solus intelligit, in cacumine Montis eius peruigil, hic, voce, ictuvè, repentè operarios reuocari iubet, pariterq; ipse deuolat; Mons fractus, cadit a se se longo fragore, qui concipi humana mente non poßit, & flatu incredibili, spectant Victores, ruinam Naturæ, nec tamen adhuc Aurum est, nec sciere esse, cum fodere, tantaq; ad pericula euincenda, fuit satis causæ sperare quod cuperent. hæc ille. A. at cur Aurum Tabernaculi multa mandante Deo construxit, si labore semper tanto, nonnullorumq; hominum morte effodiatur? D. summa Dei bonitas, misericordiaq; in causa fuit, qua huiuscemodi metallo, Aurei Vituli crimini clementer ignoscere voluit, piè quidem statuendo; vt Aurum quod summum Hebrais produxerat exterminium, optatam ueniam, pacationemq;, ijsdem occasionaliter impetraret. A. quomodo mi Dynachryse hoc

M potes

potes vnquàm aſſerere, ſi ante Vituli delictum, Tabernaculi conſtructio mandata fuit? D. non ignoro mi Achryuaſme, Tabernaculi præceptum 25. capite Exodi libri 32. Vero eiuſdem Vituli peccatum legi; ſed Vitulum ante Tabernaculi mandati repetitionem, vtpote 35. capite habitam factum fuiſſe, vt ſcias velim. A. at ego auctoritatem potiorem, atque euidentiorem excuperem, qua Deum non expetere Aurum vt ſic, apertè cognoſcerem. D. res eſt in promptu, nam pro cõperto iam habes, quod apud nos dies ſolemnior ſeptimi menſis decimo expiationum dicto, nunquàm reperitur. eo namq; tempore, ſemel tantum in anno, ſummo Pontifici permittebatur, vt ſanctuarium intra Velum coram Propitiatorio quo tegebatur Arca, ingrederetur, vt Leuitici 16. capite, ſcriptura docet. Si Aurum itaque Deo præ cæteris rebus gratum exiſteret, aureis proculdubio ueſtimentis tunc ipſe Pontifex indutus eſſet, ſed res oppoſito ſe habet

modo,

modo. nam assuetis aureis indumentis, summus sacerdos exuebatur, lineis autem, ac inassuetis amictibus, sanctitudinis nomine decoratis, induebatur. quòd verò ita sit, audi Oraculum Domini ita ibidem loquens; Tunica linea vestietur, fœminalibus lineis verenda celabit, accingetur Zona linea, Cidarim lineam imponet capiti; hæc enim vestimenta sunt sancta, quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur. A. huic opinioni tuæ, non mediocriter verba consonare videntur, Attamen vulgares homines, ita suspiciunt Aurum, vt dum aliquid extollere volunt, Auri nomen ipsi attribuant, vnde propter excellentiam primæ ætatis, illam Auream nuncuparunt. D. & tu ætatem illam bonitatis ratione, auream nuncupari fortasse putas? A. quid obstat? D. quid? multa, & impia facinora, multæ, & peruersæ actiones, ò gens nefaria, ò demoniaca progenies. A. num ea somniasti, quæ vigilans mente concepisti? tibivè somnia fingis?

D. quale somnium? qualis fictio? scriptu-ram ignoras? Adam primus homo, primus fuit transgressor, Cain insuper fratri-cidam fuiße, Lamech verò scortatorem simul ac homicidam, probè scimus? Sed & Filij Dei, non ne libidine summa, ex omnibus quas elegerant sibi vxores acceperunt? non nè ob nimiam hominum malitiam, pœnituit fecisse hominem? non nè quia omnis caro viam suam corrupit super terram, deleuit Deus omnem substantiam quæ erat in hoc seculo, ab homine vsque ad pecus, reptileq́, ac volucres cœli? Nota Cham impudentißimum, & maledictum, Nembrod regem, immitem robustumq́ venatorem coram Domino, scelestosq́ homines Ciuitatem & Turrim construentes, ac tandem Gigantes proteruos, de quibus, & poetæ prolixum sermonẽ faciunt; quid enim aliud (statura eorum salua) Gigantes fuisse credendum est, Macrobio primo saturnaliorum lib. capitulo secundo asseuerante, quàm

homi-

hominum quandam impiam gentem, Deum negantem, illamq́, Deum pellere de cœlesti sede voluisse? hanc forsan Auri ætatem quia bona fuit, & fida, vocitari arbitraris? non ne scelerata, temerariaq́ dici meretur? A. *sed cur est quod tali nomine insignitur?* D. *quia Auri instar quod longè tardius quàm cætera metalla corrumpitur, & ipsi præ cæteris, vitam protrahere solebant; ita enim Genesis quinto scriptum inuenimus, & factum est omne tempus, quòd vixit Adam, anni nongenti, & triginta, & facti sunt omnes dies Iared, nongenti sexaginta duo anni, & facti sunt omnes dies Meduscelæ nongenti sexaginta nouem anni &c.* A. *de solaribus Annis loqui fortasse autumas, cum multi, hos Lunæ dumtaxat reuolutiones, esse censeant?* D. *exorbitant, & a uera via depulsi sunt. Lycabantici enim erant anni, nec lunares cursus, nec Arcadum, vel Acarnanum numerum tantùm sequebantur.* A. *visne vt tibi vni absque demon-*

stratione

ſtratione credam? D. ſacram conſule ſcripturam, & intentum habebis. A. quo in loco id exquirere poſſum? D. Geneſis ſeptimo & octauo capite, vbi de Cataclyſmo agit. A. affirmas igitur quòd ipſa Natura (vt ſummi Philoſophi verbis vtar) quæ in Auro fingendo tantùm elaborauit, quò perfectiſsimum vndequaq; opus conflaret, regemq; metallorum omnium conderet, nullas omnino vires pro tutanda, ſeruanda, reparandaq; hominum ſalute, profligandaq; aduerſa valetudine, huiuſcemodi metallo præſtiterit? D. & quid ni? ſi tanta nobis (vt ſupra dixi) commoda præſtare valet? Vis forſan vt ſolum vulgare Aurum, omni prorſus polleat poteſtate? Memento, quòd triplex eſt Aurum, nec niſi vni ſanè datur, id, quod propriè duobus alijs debetur. A. ſed quomodo triplex eſt? D. Aurum vulgare de quo hactenus fuit ſermo, vnum exiſtit, alterum verò Chimicum, & tertium Diuinum ferè eſt. primum, ea cuncta quæ

ſupra

ſupra intellexiſti ſibi vendicauit. ſecundũ, vt vitam producat, melancholiam propellat, valetudinem reparet, tueaturq; ipſam, ab arte obtinuit, tertium verò omnia cùm diuina fermè tùm humana adamuſsim amplectitur, ita vt etiam qui ipſo potiuntur, imperandi facultatem adipiſci cenſeantur. & de hoc Auro Plato tertio de Republica intellexit, dum ait, ſed cum Deus formaret quicunque noſtrum ad imperandum idonei nati ſunt, Aurum in ipſorum generatione ipſis admiſcuit, propter quod honoratiſsimi ſunt. ſic namque Ariſtoteles ſecundo politicorum tertio, dum eius placitum reprobat, eum ſenſiſſe declarat. non enim aliorum modo (ait) & modo aliorum, miſcetur animis Diuinum illud Aurum, ſed ſemper eiſdem. A. Si igitur vulgare Aurum, tuum o Dynachryſe fugit hoſpitium, culpa quidem uacare mihi videtur, cum totis viribus id refellas. D. abeat in horam malam, nam ea tantùm, quæ animam ad beatitudinem

ducunt,

ducunt, propria ratione sunt affectanda. A. etsi Aurum etiam haberes? D. bonum tibi videtur esse Aurum habere? A. valdè quidem. D. & habere pecunias, semper, vbiq; & in te ipso quàm maximè? A. maximè. D. beatißimus ergo esses, si tria Auri talenta, in ventre haberes. Talentum vnum, sub capitis osse. staterem autem, idest Numum quendam, & pondus Auri, in vtroque oculo. A. oh, quò ego me induxi, tu Dionysodorus fuisti, ego autem Ctesippus. D. vtinã te verberare possem, Platonis enim Euthydemum lectitasti, & hanc fallaciam ibi conscriptam non euitasti? A. par pari & ego aliquãdo referam. sed hæc nunc dicta sufficiant, atq; otio frui in præsentia liceat. At crastina die, loricam impenetrabilem indues, quia periculosam inire pugnam mecũ debebis, cuius equidem rei, te admonitum esse uolo. D. tu igitur Hastam & Gladium, Telaq; strenuis militibus assueta, afferes, si ut ais, in dimicationem pergere cupis.

DE

DE AVRO
DIALOGVS TERTIVS.

Achryuaſmus. Dynachryſus.

A. QVID in Muſei penetralibus occluſus agis, o Dynachryſe, ut cum ego fortiter pulſem me non audias? D. mortuos alloquor, ſingulariq; ſtudio ipſos adiuro. A. hui chariſsime, animam nè tuam amittere quæris? D. id Deus auertat. A. aperi quæſo, ne ſub dio diutius me detineas. D. contrude Fores, & illicò aperientur. A. bona dies mi Dynachryſe, o res mira, ſebaceus cādelabro funiculus, interdiu apud te ardet? D. ita Arioli, Malefici, incantatoresq;

tatoresq́; , & illi qui a mortuis sæpè veritatem exquirunt , facere consueuerunt . A. iocaris nè Dynachryse , an seriò loqueris? & qualenam cum mortuis , negotium habes? D. an ipsi mortui auxilium mihi viuo præstare valeant , planè tentabam , sed ita miser infortunatusq́; sum , vt graui molestia per viuos afficiar , mortuiq́; , nullatenus mihi patrocinari videantur. A. sed ipsi mortui vbinam sunt? D. adhuc somno detineris? non nè domicilium refertum illis iam cernis? A. hem , inscitiam nunc meam agnosco , tu libros voluis , & sermonem te habere cum mortuis , arbitrabar. D. procul hinc abeant mortui , nulla enim cum eis mihi intercedit affinitas. A. sed qui nam illi sunt viui , qui tibi, vt ais, vim inferre conantur? D. tu equidem, qui maxima proteruitate vt asseram de vulgari Auro quod non existimo , me violenter compellis. A. vmbram tuam metuere incipis? D. non quidem. A. sed quid est , quòd retrò graderis?

deris? D. vt maiori te poßim impetu vulnerare. A. hui, nondum certamen inire cœpimus. D. pauore iam es affectus? A. nunquàm desinis me laceßere? paululum morari non pigeat donec vadum ingrediar, & tu viriliter pugna, nè primo congressu, succumbas. D. superuacanea mihi huiusmodi consilia videntur, tu potius caue, ne verba cum viribus simul, & semel amittas. A. itaque strenuè digladiare. D. exordiare si libet, hoc tamen pacto, vt sophisticas penitus rationes dimittas, alioquin Catadupenses imitari non erubescam. A. quorsum hæc? non intelligo. D. Scipionis somnium a Cicerone descriptum, te fortè aufugit? nec est (inquit) nullus hebetior sensus in nobis (de auditu intelligendo) sicut vbi Nilus ad illa quæ Catadupa nominantur præcipitat ex altißimis montibus. ea gens, quæ illum locum accolit, propter magnitudinem sonitus, sensu audiendi caret. A. tu auribus attentis adesto, & obiectionibus respon-

dere meis, non dedignaberis, nam uanis sophismatibus mentem exagitare tuam; haudquaquàm intendo. Diebus igitur iam elapsis, opinionem tuam circa medicamentorũ facultates, primas, secundas, & tertias, quæ ad specificam formam spectare videntur, rectè admodum percepi, adeoq́; tua mihi placet sententia, vt ab ea nullatenus aliorum suasu, recedere poßim, & si obiectiones contrariæ, quàm validißimè animum sanè concutiant. D. si eas in medium proferes, nos illas refellere, diluereq́; pro viribus enitemur. A. iam propè dixerim, ab ea molestia grauari amplius me non sentio. dic igitur amabo, quid ad Auicennæ, Arnaldi, ac sequacium placita, respondere poteris? non nè ignitum Aurum, cùm aqua, tùm vino extinctum vel in pollinem redactum, vel bracteas, vsque ad astra extollunt, eoq́; ad multas humani corporis affectiones propulsandas, utuntur? D. quid ais? non ne rationibus præmißis, explosi sunt? iam an-

tea

tea vulgare Aurum sibi locum in medico usu non vsurpare, compertum habuisti, nempè, si ob insitas potentia qualitates, aut potius ob specificam primi ordinis formam, id proponunt, huius impoßibilitatem haud ignoras. Aurum enim cùm ab innato calore non immutetur, frustra ebibitur, & Aqua, Vinumq́; vbi extinctum est, facultatem nondum receptam dare non valent, unde vulgare Aurum a sordidis, & tetris amurcis, maßam (vt asserunt) expurgare sanguineam, solidiusvè radicale humidum reddere, atque spiritus ipsos clariores efficere, haudquaquàm potest. sin ob secundum specificæ formæ modum, ipsum collaudant, ea quæ contra Plinium, ac simplices eiusdem suppositiones dicta sunt, explorata iam habes. A. negas igitur, id quod Auerroes quinto colliget cap. 19. supponit, cum dixit, & quædam sunt quæ confortant a tota substantia, sicut Aurum, & Margaritæ, cor? D. nondum meam sententiam percipis?

Aurum

Aurum ſuas habere virtutes inſitas, planè aſſeuero, ſed ob ſubſtantiæ impaſſibilitatem, huiuſmodi virtutes non poſſe nobis proficere, hoc eſt quod maximè contendimus, procuret itaque Auerroes, vt Auri ſubſtantia, Margaritis ſimilis immutatione euadat, hoc enim tunc fiet, cum in potabilem formam, oleum, & quintam eſſentiam, reducetur, & ita Aurum cordi conferre, eaq; omnia facere, quæ iſti dicunt auctores, ipſis concedere non recuſabo. A. hoc ſanè tibi condonandum putaui, ſed quod Leuinus Lemnius lib. 3. de occultis Naturæ mirandis ſubiunxit, de locali applicatione, non nè eſſe contra ſuppoſitionem tuam arbitraris? memento quòd rationibus ijs quibus, ut intelligo defenſionem adhibere ſoles, inſtantiam hanc diluere haudquaquàm potes, quippè Leuinus, non Auri ſubſtantia, ſed vino quo extinctum ſit Aurum, exteriores curat affectiones omnes. D. & quid obſtat, quin rationibus prædictis, Leuini pſeudomethodus

curandi,

curandi, è medio tollatur? A. & si huiusmodi Vinum proficeret, sensum negares? D. non equidem, sed si ea quæ Leuinus promittit, efficere potest, non Auri ratione, sed Vini, & Tartari, hoc esse contenderem; Vinum enim per se ipsum, Galeni testimonio tertio methodi quarto, vlceribus medetur, non inflammatosq; nodos, Auicenna primo canone fen tertia, doctrina secunda, cap. 8. asseuerante, digerit; & Vini Fex, ex Dioscoride Anazarbæo libro quinto, capit. 90. vlcera ad cicatricem perducit, adstringit, siccatq;, tumores & per se se, & cum myrto cohibet, ventris stomachiq; fluxiones, illicò sistit, muliebre profluuium, imò ventri, aut genitalibus imposita, mitigat, panos nondum exulceratos, & tubercula discutit, rigentes mammas, suiq; lactis impatientes, cum aceto peruncta, extinguit, cremata verò, vngues scabros cum resina aufert, & elota, oculorum medicamentis, vt spodos, adijcitur, cicatricesq; eorum, & caligines,

eadem

eadem abstergit, ac tandem Plinij auctoritate 23. lib. cap. 2. ad compescendas lichenas, furfuresq́, vtilissima est Vini fex, & lepris, & vlceribus manantibus, adhuc imponitur. A. arridet mihi valdè quod proponis. sed quomodo Galenum defendere possumus, qui tùm nono meth. capitulo vltimo, tùm tertio de morbis vulgaribus commentario primo; Aurum frigidum, & siccum esse, terminauit, si ex Auicenna, Ficino, & Cabalistis, inter temperata mixta reponi debet? D. quòd Cabalistæ de alio quàm de diuino Auro loquuti sint, vt illi vnquàm materiale temperamentum assignent, planè ignoro, veruntamen quòd Marsilius secundo libro de studiosorum sanitate tuenda capitulo decimo, & Auicennas secundo canone tractatu secundo, cap. 75. de Mundano Auro verba faciant, haud me præterit. A. sed ad instantiam? D. Dico quòd Auri temperamentum, vel quo ad nos, vel Metallorum respectu considerari potest; si Metallis

tallis comparabitur, temperatum erit, & de collatione iſta ad Metalla, Auicennas intelligit, dum dicit, Aurum æquale eſt, ſubtileq́; ſi autem ad nos comparatio fiet, vel vulgare, vel ſpagiricum erit. ſi vulgare, frigidum, & ſiccum eſſe cenſetur, vnde illud Galeni, lapidum ſubſtantia, conſtans, ſtabilisq́; propter ſiccitatem, & frigus eſt, ad eundem modum Aeris, & Ferri, & Auri, & vno verbo omnium quæ ex terra ſunt corporum. hæc ille ſin ſpagiricum, temperatum eſſe aſſerimus, & de hoc doctiſſimus Ficinus intellexit; cũ ait, veruntamen oportet duriſſimam Auri ſubſtantiam, ſubtiliorem facere, penetratuq́; facillimam, quod quidem non niſi per eius reductionem in Aurum potabile, aut oleum, aut quintam eſſentiam, conſequi licet. A. ſi igitur per Galenum à frigiditate, & ſiccitate Auri conſtantiam dependere arbitramur, quomodo Metallorum reſpectu, temperatum dici poteſt, cum indomitam ſubſtantiam ſit ade-

ptum? non nè cæteris Metallis, ob id, & ſiccius, & frigidius eſt? D. nequaquàm, nam ſi a frigiditate, & ſiccitate, quæ Auri proximam materiam denſant, ſimplex eius conſtantia dependet, à perfecta nihilominus partium elaboratione, earundemq́ue miſtura, indomitas illa prouenit. tam enim indiſſolubili nexu, vna pars, alteri vnitur, vt permanens corpus, & ferè indiſſolubile confletur, vnde hæc Auri perfecta elaboratio, frigidæq́ue temperiei adueniens, quæ è directò putrefactioni contrariatur, in cauſa fuit, vt ipſum Aurum cæteris Metallis diutius conſeruetur. A. & quomodo per te, frigida, ſiccaq́ue Auri qualitas, ignis caliditati, ac ſiccitati, reſiſtere valet, ita vt cauterium nobile, vt Auicennas innuit, citiusq́ue ſanabile efficiatur? D. ſi vnquam id dixi, Galli matrem, Gallinam ſcilicet, donare tibi polliceor. is igitur celeberrimus Philoſophus, eſt arbitratus, me huiuſmodi puerilia cogitare? abſit. A. ita me Deus

amet,

amet, vt ipse hoc asseuerat. D. Sed quia Charißime Achryuasme, præter alias dotes quas nactus es, Cyri memoriam te obtinere compertum habeo, vt præcisè eius verba mihi pronuncies, etiam atque etiam rogo. A. hæc sunt videlicet, sed obsecro, quæ maior frigiditas aut siccitas (de actu apparentibus loquor) Auro inest, quàm Ferro, aut Argento? non igitur tutius, melius, ac velocius sanabile Cauterium ab Auro efficitur ob maiorem frigiditatem, aut siccitatem. nam parum abest quin Aurum, Argentum, Ferrum, æquè tactui frigida, æquè sicca se se præstent, neque etiam ob maiorem ab igne impatibilitatem (vt vestris vtar verbis) cum etenim nihil aliud ab igne patiantur, quàm igniri, & incandescere, ita vt Cauterium in carne efficere poßint, non enim agunt temperamento, aut qualitatibus, quæ potestate ipsis insint, vt vos ostendere conamini, sed actu tantùm existentibus, æquè autem hæc igniantur, æquè incandescant, ri-

diculum ſanè erit, ob impatibilitatem ab igne, velocius ſanabile Cauterium ab Auro fieri aſſerere, ni fortè à Ferro, Argentovè aliquid effluere, quòd aut venenum, aut prauam qualitatem ſapiat, contendant, ſed quid tandem temporis momento, quo Cauterium inditur, ab his deponi poteſt? Sed ſi fortè aliquid ab his decidi, ac imprimi exiſtimant, quamnam prauam qualitatem, aut venenum uim inferre poterit Ferrum ipſum? cuius recrementum venenis obſtare tradidere Dioſcorides, Aetius, & Paulus Aegineta? quid de Argento cenſent? cum Iidem Auctores vinum in quo aut Aurum, aut Argentum, aut Ferrum, extincta fuerint, æquè his qui Aconitum ſumpſerint, conferre aſſeuerent? hæc ille. Sed tua verba quænam fuere? D. hæc, nimirum cauterium tamen nobile, vulgare Aurum, & vel eius ſanabile, quidem facit, non quòd in carnem ipſam vllam Auri facultatem imprimat, ſed quia ex metallica quadam ſiccitate refracta,

fracta, & ignis impaßibilitate, vt diximus, contumacem escharam non producit, oris etiam graueolentiam tollere videtur, non equidem semper, & ex innata potentia, cum non actuetur, sed fortè quando ex cuticulæ internæ intemperie, calore extraneo in ea, humidoq; exuperante, vitium procedit, est enim Aurum frigidum & siccum vt Galeno placuit, itidem in tenuißimum pulue-rem redactum, Alopecias sanat, oculumq; affectum Auicenna asseuerante roborat, non ex interna nostri caloris vi, eiusdem nobis Auri facultates subministrante, vt aliqui autumant, sed ex Auri scobe, & siccitate sua, qua actu absque caloris ope, excrementa sub cute contenta exiccantur, & cutaneorum pororum, & membranarum transpirationes, inhibentur. Hactenus verba quæ iam prædiximus. Nos igitur istarum omnium actionum causam, haudquaquàm in Auri tātùm qualitates referri putamus, sed modò in ipsas, modò in eius materiale

corpus,

corpus, si enim ex sententia nostra, oculorum passiones orisq; fœtorem à calida & humida causa prodeuntes, frigida & sicca qualitas curare valet, materiale Auri corpus, siccitate præsertim actuali deuinctum, Alopeciæ (vt diximus, medetur) quod itidem corpus, cauterium nobile, citiusq; sanabile vtique facit, ex eo quod contumacem escharam non inducit, ob siccitatem namq; refractam (tanta enim Aurum, ac Ferrum siccitate præditum esse non arbitramur) caloris vim contractam citò deponit, & ex clausione pororum, qua igne Aurum domari nequit, non nisi in superficie calorem ignis experitur, vnde extimam carnem dumtaxat, afficere ualet, & satis etiam leuiter dubio procul incendit, non autem intimam neque circumiacentes partes, vt Ferrum facere natum est, excellenter exurit. Quod si Aurum pari passu ac Ferrum, igne excādescere affirmares, toto sanè Cœlo Achryuasine aberrares. A. valdè equidem Dynachryse,

nachryse, mihi quod nunc dicis arridet, sed tu qui causam aßignare conatus es, qua propulsare Aurum valet, affectiones ab Auicenna descriptas, num ex intentione, consultoq́ꝫ, doloribus cordisq́ꝫ paßionibus, Aurum opitulari, Melancholicisq́ꝫ mederi, præteristi, vel fortè potius corruptum mancumq́ꝫ, Auicennæ textum offendisti? D. te valde admodum miror curiosißime Achryuasme, non ne semper ex dictis meis, vulgare Aurum alteratione quadam actuali operationes exercere, nullisq́ꝫ vt Auicenna est arbitratus, ex sui potentiali virtute affectionibus mederi, percepisti? non ne apertè (rationibus tamen innixus) has Vulgaris Auri potestates, me denegare audisti? vis forsan, vt impoßibilem curationem admittam, & causam cur melancholiam, & cor affectum curet, referam, si non curat? A. non iniuria igitur id à te fuit omissum, sed si ad hanc instantiam quam nunc afferam, responsum adhibere non poteris, scito, quòd

illicò

illicò tibi statua publico erigetur foro, cuius mento irrisionis gratia aurea barba erit apposita, cùm nunquàm vulgare Aurum desinas execrari. D. oh, oh, oh, oh, cur Aurea barba? A. in risum irrupisti? eadem sane barba te insigniri æquum erit, vt te inuito, Aesculapij barbam imiteris, qua Auri dignitas superiori seculo prædicabatur. D. quorsum hæc? non intelligo, rem declara. A. fortè ignoras, quod Auream Aesculapio barbam veteres posuere, quo Auri summam in medica facultate, ac remedijs auctoritatem dignitatemq́; , quam homines Barbis præ se ferunt, nobis ostenderent? D. hui, & hanc historiam memoria rectè non tenes? A. & qualem? D. scias velim, quòd cum Aesculapius esset Phœbi filius, et antiquitus in Deorum numerum relatus, statuam patris instar, primi homines illi erexerunt, Phœbus autem, & iuuenis semper, & imberbis fuit, qua ratione in Templis, adolescentis imaginem simulacra eius

imitaban-

imitabantur; Aesculapius autem, vice uersa, longam aßiduo obtinuit barbam, & vt maiorem suam ob canitiem dignitatem significarent, stupeam fortè barbam, statuæ eius veteres apposuerunt. euenit autem, vt festiuo die, Dionisius Siracusanus, & patris & filij simulacra, Phano quodam propè esse videret. Dionisius itaque, eorum hominum insaniam egrè ferens, sumpta ab Aesculapij barba occasione, iuueni enim patri, indecorè erat seniorem filium iuxta se habere, ipsam sustulit, & hoc quidem (Antiquorum Illustrium auctoritate, & nobilißimi Domini Vincentij Cartarij in libro cui titulus de Deorum simulacris, testimonio) a veritate non decedit. Confremuere itaque omnes, & vt emendarent factum, multi lugentes eò accesserunt, ex his, nonnulli, vt aliquando in consimilibus rebus fieri contingit, tiranni mores accusabant, nonnulli uerò, Dionisio patrocinabantur. cum verò inter hos de huiusmodi actione lis

esset exorta, alij in dißimilitudinem materiæ referebant opus, quippè Aesculapij statua Aurea erat, barba uerò (vt diximus) stupea, alij in canitiem temeritatem adscribebant. pater namq́; iuuenis effigiem, filius verò annosi hominis imaginem, imitabatur; alij, quia capillata, & ex substantia corruptibili contexta, à Dionisio fuiße excisam, contendebant, cùm frequentiorem barbæ restaurationem ipsorum Dominus tædio haberet, quamobrem post multa verba, ne in idem discrimen Aesculapij barba amplius incideret, ut esset Aurea annuentibus omnibus statuerunt. hanc enim solam, se à Dionisio tueri arbitrabantur, namq́; Aurea barba, Auream statuam æmulabatur, color flauus, Apollinis iuuentutem non damnabat, ac incorruptibile metallum, reconcinnationem barbæ aßiduam non requirebat. A. & Dionisius ille, quid tandem fecit? ipsam ne amplius decurtauit? D. non, quia eidem Aesculapio, barba Aurea vt suam

nota-

notaret auaritiam, rectè adaptari censebatur. A. & Aesculapius auaritiæ vnquàm vitio, notatus fuit? D. tu tertium Platonis Dialogum de Republica, nuper Apologiæ præstantißimi Philosophi occasione perlegisti, & hoc ignoras? Aesculapium enim ferunt (dixit ibidem Plato) Apollinis filium extitisse, atque Auro inductum, vt hominem pecuniosum cùm extrema ægritudine ad mortem ferente opprimeretur, curaret, unde, & fulmine percussum. A. oh, oh, id Tragicis, & Pindaro, non concedit Plato. inter duas igitur historias, lepidißimas tuas fictiones inseruisti? tu iocaris, & me non times? D. ita me Deus amet, vt ego valde doctrinam tuam demiror, sed propterea iocor, vt animum à doctißimis instantijs non mediocriter exagitatum, resuscitem atque hilarem reddam. & scito Achryuasme, quòd mihi non minus iste iocus, quàm Eliseo soni armonia profecit, quando quarto Regum tertio, dixit, nunc autẽ adducite mihi Psal-

tem, cumq́ caneret Psaltes, facta est super eum manus Domini. A. in rem itaque nostram, sermonem, si placet, conuertamus. dic mihi amabo, si Aurum secundum te, qualitatibus suis intrinsecis, atque specifica eius forma, opem ferre non potest, quomodo Nicander, Dioscorides, Aetius, & Paulus, aconiti veneno, aurato vino medentur? D. summa quidem admiratione afficior, quòd præstantissimi ac doctissimi Viri, Vinum Aconiti exemplo extollere conantur, in quo Aurea sanè facultas rationibus adductis nullatenus inest. scito igitur, quòd non Aurum Aconiti veneno, sed vinum tantùm opitulatur. A. qua ratione? Aconitum ne, frigidum esse venenum fortè arbitraris? D. cùm Aconitum Deleteria prorsus facultate præditum sit, illam de eius temperamento certitudinem, ac si esset simplex medicamentum nobis amicum, haud quaquàm habemus. & ideo Plinius 29. lib. cap. 4. Aconitum esse frigidum autumat, & Macro-

bius

bius in illam etiam opinionem ſeptimo Saturnaliorum lib.cap.6.deuenit. Sed Dioſcorides, ſuam circa temperamentum detegere opinionem (vt videre potes) non audet; innuit tamen, eum eſſe calidum, quòd quidem veriſimile eſt, ſi cum dulcedine, adſtrictioneq́ guſtu etiam percipiatur amaritudo quædam, vt dixit. at Galenus quinto de ſimplicium medicamentorum facultatibus decimoquinto, necnon ſexto eiuſdem, capite de Aconito, eum eſſe ſcepticum declarat. A. *ſi igitur Aconiti temperamentum frigidum eſſet, non vtiq́ Aurum, ſed Vinum medicari veneno, confiterer. nunc autem quia per te calidum celebratum, nonne Aurum venenatis hominibus opem fert?* D. *non Aurum Achryuaſme opitulatur, ſed vinum feruefactum, hoc autem Hyppocratis teſtimonio, atque Galeni dictum ſit, qui ſexto de morbis vulgaribus commentario ſexto, aph. quinto, feruefacto malefica aliquando curari venena arbitrantur; Verba enim*

Hyppo-

Hyppocratis ſunt hæc, maleficorum, Lac, Allium, Vinum ferueſactum, Acetum, Sal, Galeni autem, exoriuntur enim dolores quidam maligni, à maleficis ſeu medicamentis, quæ deleteria vocant, ſeu Feris venenum ictu fundentibus, ſiue ſuccis aliquibus ex improbo victu, aut peſtilenti cœlo in corpore genitis. ad hos itaque, id genus remedia enumerata fuiſſe dicimus, Lac, Allium, Vinum ferueſactum, Acetum, Salem. Lac namq; venenis eroſione interficientibus, aduerſatur, ſiquidem attemperatione opus eſt, Allium, vehementi frigiditate lædentibus, reſiſtit, Vinum, mediocriter frigidis. ſed cùm ipſi adiectum fuerit ferueſactum, intelligere poſſumus admodum calidum. poteſt etiam intelligi Vinum ita elixatum, vt Siræon quòd vocant, factum ſit. etenim hoc, corrodentes acrimonias temperat, Acetum verò, vt glutinoſos, quales fungorum eſu creantur, ſuccos diſſecet, vel etiam refrigerandi cauſa, ſicut aduerſus Tapſiam requiritur.

ritur. poſtremò Salem, vt totam maleſicorum humorum medicamentorumq́ ſubſtantiam, conſumere poſſit, hæc ille. qua de re, cùm habeat Aconitum facultatem putrefactiuam, & erodentem, non ſecus vinum feruefactum, quàm Siræon, putredinem abſterget, factumq́ vlcus exiccabit. Quod autem dictum à nobis Vinum, ab Auctoribus iſtis, non autem Aurifica vis, omnino requiratur; Dioſcoridem adeamus, qui ſexto libro ſimplicium ſeptimo, & à quo, Aetius, & Paulus, verba ſumpſerunt, dum multa contra Aconiti venenum deſcribit, item Vinum (dixit) in quo Aurum, Ferrũ, Argentumvè candens reſtinguatur, potum. ex quibus equidem uerbis, colligere poſſumus, quòd Aconito, non Aurum, ſed Vinum, vel Auro, vel Argento, vel etiam Ferro, feruefactum, medetur; hæc namq́ vt ſolida metalla, in ſe præ cæteris (differentia tamen ſecundum magis, & minus inter ea ſuppoſita) calidam ignis facultatem retinent, vnde

de

de vinum feruefacere iuxta exigentiam queunt, & dubio procul, tribus etiam istis, cætera metalla possent annumerari, si perinde ac ipsa solida essent, ab illisq; vt ab ære, vel Cupro, venenosa substantia haudquaquàm efflueret. A. sed vt mihi dicas charissime Dynachryse te deprecor, si vinum tantùm feruefactum, vt dicis, non aurea, nec argentea, neque ferrea virtus, Aconiti venenum curat, cur absque metallorum extinctione, vinum percoquere igni, simpliciter potius non tentamus? non ne hoc pacto, & admodum calidum, & efficacius ad propulsandum venenum, effici putas? D. non quidem, nam per ebullitionem ipsam præsertim diuturnam, aerea vini penetratiua substantia, facilè exoluitur, quinimò, & terrestrem, frigidam, & inutilem, adipiscitur facultatem, quod profectò per metallorum extinctionem fieri non contingit, utpotè per quam interna vini facultas, perbellè concitatur, vnde Natura ipsa ex veneni

violentia

violentia iam languida propè ſuccumbens, vinum ita mediocriter calidum epotum, abſque labore amplectitur, & maleficum Aconiti ſuccum, pauco negotio euincit, ac ſuperat. A. tàm ſtrenuè tuæ ſubueniſti ſententiæ, reſponſumq; ad tacitas obiectiones ſoluendas, inſeruiſti, vt contrariam amplius opinionem tueri profectò nequeam. Sed num Aquas Aurificas ſpontè ſcaturientes, Vinum quo ignita Aurea Lamina ſit reſtincta, aliquatenus imitetur, adhuc ſcire affecto. D. cur hodie me ad credendum inducis o Achryaſme, te memoriam penitus amiſiſſe? non ne vulgare Aurum qualitates ſuas potentiales rebus alijs impartire non p ſſe, crebrò intellexiſti? A. immeritò Dynachryſe me frequenter obiurgas, non nè quàmplurimis locis, Aurificæ Aquæ è profundo Terræ ſcaturiunt? D. quòd in quibuſdam Balneis Aurum inſit, vulgari opinioni adſcribitur, quippè quædam aquæ reperiuntur, quæ quoniam inſigni aliqua

vndiq; collibus, vbi in ſeceſſu, via caua, & anguſta, qua vix radij ſolares pertingunt, deſcenditur, & ad quandam primò Aquæ ſcaturiginem venitur, Glacialem nomine, & ex inde ad calidas iſtas, quæ ſub cauitate Montis, Balnea faciunt, iam tercentis annis à venatoribus caſu quodam repertas, quare cùm eſſent olim hæc loca horrida, & deſerta, nec ſine periculo, & aſperis & diruptis ſaxis deſcendentibus, peruia, nunc diuerſoria habent aliqua non incommoda, ac ponte fulcris inter præcipitia collocato, tutò euntibus etiam equis, præbetur acceſſus. Cubant hic homines in abditis ſub antro alueis aquis temperatè calidis, puriſvè, quæ, vt Germani quidam atteſtantur, Auri, & Cupri, cum ſulphure naturam cōtinent, aſſeruntq; fide digni harum ſcriptores, uix quemquam hinc abſque ſperato ſucceſſu diſceßiſſe. A. lacum aperuiſti, & effodiſti, in foueamq; cecidiſti, quam feciſti, non ne vniuerſam opinionem tuam hoc vni-

tares, ex hoc ſequeretur, quod ſimiliter flumina quæ cùm fruſta, tùm ſubſtantiam Auri multam habent arenoſam, medica facultate non ſecus ac Fabarienſes, itidem pollerent, & proinde Pactulus Lydiæ in Aſia Fluuius, qui & Chryſorrhoas idcirco dicitur, ex Tmolo Aurifero monte excurrens, & Meander, Tagus, Hebrus, Oxus, Tarus, Tanarus, Ticinus, Eridanusq́ue, multas ob contentum Aurum ſanarent ægritudines, quod quidem eſſe falſum, ipſemet non ignoras. A. rectè quidem hanc rem explanaſti, Auratumq́ue (vt aſſerunt) per laminam extinctam vinum, Aurificas haudquaquàm imitari aquas, innuiſti, inſtantiamq́ue contrariam, irritam feciſti, nunc autem vellem, antequam procedatur vlterius, vt mihi Archæi ſignificatum inſinuares. D. inter ſpagiricas dictiones id nomen reponitur, Archæus enim primus, ſecundùm Chimiæ profeſſores, vis eſt occultiſſima, res omnes producens, ex Iliaſte diuina virtute

nimi-

nimirum suffulta. est & Archaus, summus exaltatus & inuisibilis spiritus, qui a corporibus separatur. Item Archiatos, supremus Natura Medicus, qui rei cuique suum Archaum peculiarem, & membro cuilibet occultè per Arem distribuit. A. heu, nota mihi per ignota declaras? D. sic etiam ipsorum Magistri, Doctoresq́ faciunt. A. sed quidnam est Iliastes, quid etiam Ares? D. Iliaster, aut Iliastes, vel Iliadum, est prima rerum omnium materia, constans ex sulphure, Mercurio, & Sale, quadruplex nimirum, iuxta quatuor elementa. Item quatuor sunt Iliastri hominum concernentes longauam vitam; Iliaster primus uel insitus, terminus est vita, imò vita ipsa, uel vita Balsamus in homine; Iliaster secundus, vel praparatus, est terminus Balsami, & vita quam habemus ex elementis, elementatisq́ rebus; Iliaster tertius, est terminus Balsami praparatus, aut vita quam habemus ex quinta essentia; Iliaster Magnus

quartus,

quartus, est mentis vel animi raptus, in superiorem Mundum. summatim verò dicitur Iliaster, occulta Naturæ virtus, ex qua res omnes habent incrementum, aluntur, multiplicantur, ac vegetantur; Ares autem, est Naturæ dispensator, in tribus primis principijs occultus, vnde singula constant, qui rebus omnibus, formam, speciem, & substantiam cuique suam, peculiariter disponit, vt propriam & non alienam induat naturam specificam, quare, Iliastes, est generis generalissimi, substantia consistens in prima rerum omnium vniuersali materia, & hanc primus Naturæ dispensator Archæus, in tria genera primùm disponit, videlicet in Sulphur, Mercurium, & Sal, indeq; in proxima sua genera res producit omnes. Sed Ares alter Naturæ dispensator tandem accedit, & ex generibus, formas, & species, in indiuidua producit.

A. a Spagirica disciplina, sum penitus alienus, idcirco te rogo, ne amplius mihi de

ipsa

ipsa sermonem facias. D. absque huiusmodi Arte, tuas rationes diluere nequeo, attamen, insuetis in posterum vocibus, tuo suasu prorsus abstinere decreui. A. hactenus Dynachryse, strenuè admodum militasti, sed in futurum, nescio quonam pacto è manibus hostis euadere possis. dic amabo, cur est quòd vulgare Aurum Argento viuo medetur, si per te, nec qualitatibus suis potentialibus, nec specifica forma mediante, quicquam in nobis valeat operari? quò enim te conuertas, videre nescio. D. paulò remissius ò Achryuasme, non glorietur enim Accinctu, sæquè vt discinctus. Quod vulgare Aurum Argenti viui noxam potione sumptum, tollere posit, Dioscorides nempè quinto libro, cap.70. asseuerat, dum scribit Auri limata scobs, idest ramentum quàm tenuissimum epotum, mirabili est auxilio, & hoc etiam apud nos veritatem habet, non quod mediante calore actuetur, aut quia nobiscum, quidpiã sua sympathia exerceat,

sed

ſed quia inter ſe Aurum & Hydrargyrum facilè inimicantur, nec per aſpectus rectitudinem ſpecifica Auri forma in deſtructionem Hydrargiri, nec per contactum mediatum, ſed per immediatum, & ſimplicem operatur, & hinc eſt, quod ſi aliquis poſt Argenti viui aſſumptionem, Aurum (vt Dioſcorides docet) aſſumat, veneficam Hydrargiri vim, è medio tollit, cùm per eundem ventriculum & inteſtina permeet, Hydrargirumq́; pertingat, quare contactu ſimplici, ſtatim ac raptim Argentũ viuum ab Auro ebibitur, & ſimul & ſemel, id Hydrargirum impatibilitatẽ conſequitur, dum cum ipſo Auro quodammodo vnitur, & (vt ita dicam) conſubſtantificatur. præterea caliditas craßarum Hydrargiri partium, ab actuali Auri frigiditate retunditur, eiuſdemq́; Auri actuali ſiccitate, eroſioni occurritur, ac demum ponderoſitate Auri, qua ponderoſitatem Hydrargiri excellit, id ſecum deorſum defert, & extra corpus emit-

 tit.

tit. his enim vijs, resistit Aurum, noxæ, quæ ab ipso Hydrargiro corpori infertur. namq; crassarum partium potestate calida, qua ventrem exulcerat, & exurit, corpus lædit, cùm præ grauitate sui, in ipsum distribui nequeat, vt Galenus apertè ait quarto de simplicium medicamentorum facultatibus cap. 19. ad quem sensum etiam declaranda esse Dioscoridis verba existimo, dum ait, potum, vim pernicialem habet, suo enim pondere, interna exest. Colligamus igitur, Aurum à veneni angustia patientem vindicare, non per se, sed ex accidenti, non enim ob corporis nostri calorem, sed per simplicem Auri contactum, intentum assequimur, nec minus in lapidea statua quàm in homine viuente, anthipathiam illam experiremur. A. præter expectationem, hunc scopulum euitasti. D. & hæc, pro quæsiti tui solutione sufficiant, cum ipsa Auri & Argenti viui discordia nobis supposita, famosissima sit. multi enim ipsam experti

sunt,

ſunt, nōnulli etiam doctrina id aſſequuntur, & Hieronymus Fracaſtorius multi nominis philoſophus, hanc Argenti viui & Auri anthipathiam libro ſuo de ſympathia anthypathiaq; rerum adnotauit. A. adhuc uerò his non obſtantibus, quidam mihi ſcrupulus obuiam it. nam ſi Aurum ob caloris noſtri actuationem haudquaquàm (vt es arbitratus) Hydrargirum abſorbet, cur eſt, quòd Dioſcorides in tenuiſsimum pollinem Aurū redegit? non ne eodem pacto Argento viuo integrum mederetur? nonne Aurum ob id in tenuiſsimas ſcobes redactum iri proponit, quia minima Auri portio citius a calore alteratur? D. quòd etiam Auri minima pars, eandem ſemper nobiſcum indomitatem poſsideat, iam antea tibi fuit oſtenſum, verum in minutiſsimas partes Aurum redactum Dioſcorides probat, vt qualibet eius minima pars, minimam Argenti portionem vndiq; amplectatur, & vt etiam vbiq; locorum, ſua actuali ſiccitate opitulari poſ-

ſit, eroſioni, quæ ab ipſo Hydrargiro illata fuerit. A. ſed quomodo te a Galeni verbis primo de ſermone decimo ſexto tueri poteris? D. quænam ſunt illa? A. Validas nempè facultates (inquit) ſibi ſimili qualitate uniuerſum corpus afficere, qua ratione minima particula deleteriorum, vniuerſum corpus temporis momento immutat, ſibiq; ſimili affectione alterat, ac eorum curatio, per alexipharmaca eodem modo contraria lethalibus alteratione totum corpus immutat, non ſanè quòd eorum ſubſtantia per vniuerſum corpus adeo velociter penetret (tam paucus enim ſuccus, tam breui tempore corporis molem replere, minime poteſt) ſed qualitatis diffuſione, qualis & extra nos a Solis fulgore in ambientem Aerem, atque etiam in nobis, tùm à corde in arterias, tum à cerebro in neruos, fieri conſpicitur. D. non intelligo quorſum tendat hæc tua inſtantia. A. quomodo nō intelligis? non ne igitur Aurum cum totius ſubſtantiæ proprietate (quemadmodum

modum & deleteria, & alexipharmaca) natum sit agere, ad eundem modum corpus nostrum immutare, & simili sibi qualitate afficere, quo illa faciunt, non quòd ab eius substantia aliquid decidat, sed ad eum sanè modum quo Magnes dicitur Ferrum trahere, qualitatis scilicet solius diffusione, spiritaliq; actione a calore excitata? D. non ne me dixisse memoria recolis, quòd primi ordinis facultates à specifica forma prodeuntes, materiæ suæ elaborationem in toto vel parte requirunt? non ne & valentia pharmaca pro ipsarum qualitatum diffusione, substantiæ alteratione opus habent? non ne medicamenta huiusmodi ad hoc vt suas in nobis operationes exerceant manducari debent? cur Galenum mutilatum in mediũ adducis? cur verba illa (qua ratione etiam minima particula humoris lethalium venenorum quæ δηλητήρια appellant, vbi in animalis corpus ingressa fuerit) prorsus omisisti? num sententiam hanc consultò, astuq; præteristi?

teristi? an fortè corruptum, mancumq; Galeni textum offendisse dices? cur specificæ formæ secundi modi proprietatem, Herculei lapidis exemplo, primo modo adaptas? scito Achryuasme, Galenum inibi de medicamētorum proprietate per primum specificæ formæ modum, non autem de virtute qua per secundum modum mixta potiuntur, intellexisse. procura igitur, vt vulgare Aurum ingestum a calore nostro perinde ac Spagiricum facit, alteretur, & Medico succo seu Cyrenaico, Rutæ, & Allio, quæ substantiæ aliqualem alterationem admittunt, simile efficiatur, tunc enim valentes eius facultates (si quæ sint) per primum specificæ formæ modum immutare nostrum posse corpus, tibi facilè concedam, secus autem tua te intentio frustrata fuerit, nam si auri spagirici tantum, poculo quidem infunderes, quantum curru vehitur maximo, & ipsum dares Pigmæo defuncto, nec non etiam vulgaris auri dracmam, tantæ magnitudinis Gi-

ganti

ganti viuo, quantæ fuit olim Delphica statua, exhiberes, neuter horum (vt reor) a valenti eorundem facultate, afficietur. A. adhuc in peruicacia tua persistens, Auri substantiam à calore nostro nullatenus alterari, contendis? D. quidni? Vis forsan quòd calor innatus id domet, quòd a summo ignis feruore, domari nequit? A. si verò coactus fueris confiteri, quòd minor calor id faciat quod maiori denegatur, quodq́; naturalis calor, Auri substantiam immutet, quid tunc erit dicendum? D. te virtute præclariorem quàm Aurum, confitebor. A. ad rem igitur accedamus, & primò, num Struthiocamelus animal sit, à te Dynachryse sciscitor. D. cum sophisticam artem profiteare, num Auis sit, vel non Auis, potius a me exquirere debebas, sic & Sophista quidam, ex eorum numero qui de huiusmodi problematibus disserunt, in vtramq́; partem disserebat, ac huiusmodi animalia, nunc Aues esse, nunc verò non esse probabat;

sed

sed quis nostrum animal esse veretur asserere? Struthio enim Aristotele referente quarto de partibus animalium decimo quarto partim Auem, partim quadrupedem, refert. nam vt quadrupes, pennas non habet, vt non Auis, sublimis non volat, nec pennas ad volandum commodas gerit, sed pilis similes. Item vt Quadrupes, pilos habet palpebræ superioris, & glaber capite, & parte colli superiore, existit, ciliaq; habet pilosiora, sed ut Auis infra pennis integitur, bipes autem tanquàm Auis, bisulcus tamquàm Quadrupes, non enim digitos habet, sed vngulam bipartitam, horum causa videtur, quòd magnitudine non Auis, sed Quadrupedis est, magnitudinem enim Auium, minimam esse propè dixerim, necesse est, corporis enim molem in sublime moueri, haud facilè est. A. monstruosam eius figuram enarrasti, & ego mirificam eius potestatem in Auro ingesto immutando, ex Auerroe quinto colligit cap. 24. tibi aperiam, sic enim

ibidem

ibidem ſcriptum reliquit, ſicut dicitur, quòd cùm Struthionibus datur ad comedendum Aurum, & incontinenti extrahatur à ſtomaco, inuenitur multùm diminutum, & hoc eſt veritas, quamuis Aurum durè patiatur ab igne, nec poteſt dici, quòd calor Struthionis, ſit fortior igne, nam verbum eſſet vanum. ecce quòd vnico exemplo omne quod mihi propoſueram, ad vnguem probaui, nempè quòd minor calor, quòd maior nequit, efficere poteſt, & quòd Animalium calor, Auri ſubſtantiam domare valet. non nè confuſum eſſe te, iam fateberis? D. nondum quòd cupis adeptus es, ex tot enim, tantiſq; auctoribus quos perlegi, nullus de huiuſmodi Auerrois commento mentionem fecit, nam Ariſtoteles præter allegatum locum, cùm quarto de partibus animalium decimoſecundo, tùm nono de hiſtoria animalium decimoquinto, de Struthiocamelo verba fecit, et talem prorſus proprietatem prætеrijt, Plinius curioſus vtiq; ſcriptor, nullibi hoc ſcri-

ptum reliquit, & tamen Struthium pluribus in locis, ut decimo naturalis historiæ, capitibus primo, 22. & 52. nec non etiam undecimo libro, cap. 37. meminit, præterea Galenus tum tertio de alimentorum facultatibus capitibus 20. 21. & 22. ac libro de succorum bonitate, & vitio, capitulo sexto, de Struthiocamelo multa dicit, & Auerrois figmentum omittit. ac tandem Albertus cognomento Magnus, dum naturam eius 23. lib. de animalibus perquirit, haudquaquàm talem in ipso esse facultatem arbitratur, sed vice versa vulgi opinionem de Ferro, his uerbis destruit, nempè, De hac Aue dicitur, quòd Ferrum comedat, & digerat, sed ego non sum hoc expertus, quia Ferrum à me pluribus Struthionibus obiectum, comedere noluerunt, ita ut etiam Auerroem falsa sentire, suspicandum esset. A. heu, quid ais? falsa credere? summum philosophum, demonstrationibusq; assuetum, talia scribere sibi inexperta proponis? D. & quid ni?

si istis

si istis præsertim (vt aiunt) subligacula cadunt? nonne fœminuncularum nugis, aliquando succumbit? lege ipsum secundo colliget decimo, & contine risum, si potes. A. & quidnam dixit? D. insulsissimam quidem, & mihi parcat, rem, audi, & vicina (inquit) quædam mea, de cuius sacramento confidere multùm benè poteramus, iurauit in anima sua, quòd impregnata fuerat subito, in Balneo Lauelli aqua calidæ, in quo spermatizauerunt mali homines, cùm essent balneati in illo balneo, & ego perscrutatus fui vnum librũ quem fecit Auemcladis, de Spermate, & inueni eum, qui dicit, quòd hoc possibile est esse, & reddit de hoc rationem plurimùm mihi placentem, quia vulua trahit sperma, propter vnã propriam virtutem quam habet cum eo a tota specie, & ad hoc, non est necessaria delectatio. ò quàm benè placet mihi (dixit ille.) A. oh, oh, iurauit mulier, oh, oh, oh, oh, quàm benè placuit audiuisse historiam, sed instan-

tiam forſan ſcurrilitatibus his tuis, præteri-re credis? D. non quidem, ſed ſi hoc autumas, quòd calor ipſe quatenus calor & ab omni ſpecificæ formæ qualitate denudatus, Aurum immutet, longè à veritate aberras, quippè, Struthiocamelus ipſe (ſi diſſoluere Aurum eſt aptus) haudquaquàm ſimplicis caloris ratione, ſed ſpecificæ formæ occaſione, quæ multo magis in Aurum, quàm elementaris ignis profectò valet; ipſum vulgare conficit Aurum, ac proinde Auerroes rectè ſubiunxit, ergo hæc res, non eſt niſi illud quod ſequitur à tota ſubſtantia in calore Struthionis, & non propter fortitudinem qualitatis caloris. vbi clarè oſtendit, quòd virtus inſequens totam caloris ſubſtantiam in Struthiocamelo, eſt illa quæ ipſi calori uim impartit, vt faciat id; quod ſuaptè natura ſibi denegatur. verum proprietatem iſtam quam in Struthione Auerroes adinuenit experientia, haudquaquàm in homine circa quem vertitur ſermo, reperitur, quamobrē

ut vulgare Aurum in vsum medicum uenire possit, vel in Struthiones conuerti homines antea debent, vel Struthionibus tantùm medicos aurificas adhibere medelas, necessum esset. A. & cur ipsorum carne Auri vicissitudine quòd ipsi digerunt curari non possumus? non nè Auri dotes, eas obtinere carnes, consonum est? D. pro vt Gallinæ faciunt? A. ad vnguem, quippè Doctissimus quidam Medicus nuperrimè consuluit, vt Gallinis vesceremur, quibus cibo datum sit Aurum. D. vereor Achyuasme, ne ferina insania, his insulsissimis tuis, afficiar nugis. nonne Galenus excrementosum, concoctu difficile, & vitiosi succi id animal esse, adductis locis asseuerat? nonne Medicos illos increpat, qui falsò Struthiocameli ventriculum extollunt, ceu medicamentũ quoddam quod coctionem iuuat? Gallinas fortè autumas, Auro nutriri? ignoras Plinij dictum decimonono libro, naturalis historiæ quarto, cum ait, si Auro liquescenti Galli-

narum

narum membra misceantur, consumunt id in se, ita hoc venenum Auri est? quomodo igitur anthipathiam in simpathiam deducis? A. fateor Dynachryse, quòd præter expectationem doctißimè ad instantiam responsum attulisti, etsi te non pigeret, sententiam tuam etiam de Ferro a Struthione ingesto, intelligere affectarem. D. dudum tibi dixi, quòd vulgi deliramenta Albertus negat. A. sed ego in tali negatione non acquiesco, nam ferè omnes assentiunt, quòd Struthiones comedant Ferrum, & famosa apud omnes, ex Auerroe libro de somno, & vigilia, aut sunt necessaria secundum totum, aut secundum partem, impoßibile enim est, vt secundum totum falsa sint. D. vt igitur tibi gratificer, dico, quòd Struthius, & si Ferrum inglutiat, ipsum tamen haudquaquàm digerit, nam & aliàs Castilionensem quendam hominem me cognouisse recolo, qui mercede ductus, multa saxa deuorabat, quibus tamen nutriri procul dubio non poterat, sed

paulò

paulò post, cum alui excrementis, silices duros ingestos egerebat. quid igitur obstat, quin asseramus, animalis insaniam eò ipsum perducere, vt absque delectu Ferrum manducet, quamuis in vsum id sibi vel cibi, vel medicamenti nequaquàm deueniri cognoscat? porrò Albertus, Struthium esse uecordissimum animal, apertè scripsit, & Plinius etiam insaniam eius irridens, sed non minus (inquit) stoliditas in tanta reliqui corporis altitudine, cùm colla frutice occultauerint, latere sese existimantium. quòd si hæc fortè probare nolles, tunc dicerem, Struthiocamelum ferrum comedere, atque eo nutriri, non ex parte Ferri perfectè concreta, sed à metallico succo nondum densato, qui adhuc in ipso Ferro ob suam imperfectionem inesse censetur, alimentum desumit, quòd quidem a depuratissimo Calybe non sequeretur. A. quantum ad Struthium pertinet, nihil amplius habeo quod tibi repugnet, sed circa principalem instantiam, vel tu

mutare

mutare placitum cogeris, uel ego opinioni tuæ coactus adhæreſcam. adeſdum paucis enim te ſuperare volo. D. ex tuis planè verbis, te hanc litem amiſſurum, facilè cognoſco. A. dic mihi amabo, qua ratione abſolutè dicere audes, minorē calorem qualis eſt naturalis hominis calor, non poſſe facere ea, quæ intenſo igni denegantur, ſi ex Plinio 33. lib. cap. 3. diſcitur, quòd a minori calore, citius quàm a maiori vulgare patitur Aurum, dum ait, præterea mirum, Prunæ violentiſsimæ igni indomitum, Palea citiſsimè ardeſcere? nonne calorem Paleæ, calori Prunæ mitiorē eſſe credis? ſi igitur is calor, nempè mitiſsimus, domare Aurum vtiq; valet, cur & calor noſter idem facere Dynachriſe non poterit? D. Plinius forſan ſolus, Aurum Paleis liqueſcere dixit? nonne & Macrobius ſeptimo Saturnaliorū decimoſexto, & Galenus in libro aduerſus Lycum capitulo quinto, idem conſcribunt? A. tanto igitur magis, id quod aſſeris, falſum

ſum ſapit. D. verùm Achryuaſme, ſi paleam Plinius admiratur, ego etiam valdè ſtupeo, quonam pacto quocumq; medio, ſolertiſsimus vir meam deſtruere opinionem nitatur. A. cur admiraris? nonne Plinij dictum, Galeni, & Macrobij, contra te facit? D. non quidem. A. hui, qua ratione inficiari hoc audes? nonne annuentibus omnibus, prunæ ignis, quàm paleæ, cenſeri debet intenſior? D. iam iam reſponſum habebis; dic igitur mihi ſi placet, qualenam mixtum maiorem obtinet per te calorem, num quod in ſe ignis tantùm qualitates habet, an quòd præter id, aliud quidpiam poſſidet, quod ipſum calorem ſuſcitet? A. id dubio procul quòd ſimul, & ſemel duobus his præditum exiſtit. ſed quid amabo præter ignem illud eſt, quod inducere calorem poſſit? D. motus nimirum. A. veritatem profectò aſſeris. D. rurſus velim à te ſcire, qualem motum ad maiorem caloris productionem aptiorem autumas, ſimplicem ne,

compositum ve? A. certè compositum; simplex etenim motus, vnum coloris gradum, verbi causa, producit, compositus planè, vel duos, vel vnicum illum caloris gradũ, saltem intensiorẽ efficiet. D. si igitur ignis paleæ, quatenus ignis est, calorem habet, quatenus duobus etiam contrarijs motibus summè calfacit, cur nõ intensius prunis exurere potest? quandoquidem respectu paleæ, prunæ ignis quasi emortuus, immobilisq́; existit. A. & quomodo duos obtinet motus? non intelligo, apertius loquere. D. dic mihi Achryuasme, nonne ignis Paleæ flammã parit? A. quis ignorat? D. ergo, & duobus contrarijs vtitur motibus, vno ascendendo, altero verò descendendo. A. & ignis descendit? D. maximè, si placet, lege Galenum libro de utilitate respirationis capitulo tertio, & videbis si flamma descendit. A. recita quæso uerba eius. D. præter hæc verò, etiam illud insuper addatur (inquit) quòd omnes flammæ, duplici motu moueri viden-

videntur, altero à materia, ex qua accenduntur; per quem maximè ſurſum feruntur, & vndiquaq; diſperguntur: altero verò huic contrario, ad ſui ipſarum principium, ac velut radices vergente, per quem conſidunt, & contrahuntur. etenim, ſi facis quam maximè ſupernam extremitatem accenderis, confeſtim ad infernam perueniet ignis, & ſi poſtquam Lucernæ flammam extinxeris, ad extremum fuliginoſæ fauillæ ſurſum vergentis, alium ignem admoueris, iam rurſus ardentem Lucernæ funiculum, videbis, cùm nihil tale fieri poſſit, ſi ignis motum ſurſum tantùm haberet, & quæ ſequuntur. A. quod ignorantia, vt dicitur, admirationem pariat, rationabiliter dictum fuiſſe comperio, hinc enim Plinius admirabatur, quia cauſam à te dictam vtiq; ignorabat. ſed Aurifices noſtri, dictis ne fortaſſe auctoribus, aſſentiuntur? cùm enim proprij ſint profeſſores, illis credere conſentaneum eſt, affirmant ne ignem paleæ facere ea quæ Plinius,

Macrobius, Galenusq; asseuerant? D. ignem paleæ nequaquam experti sunt, sed quod igne notabili consequi non potuerunt, vt scilicet Aurum in ipso per longum temporis spacium funderetur, id (vt ipsi asserunt) ignis quantitate minori, flammam præsertim folle agitatam, habente, citissime obtinuerunt. A. curiosissimus utique in assequenda veritate fuisti, quapropter cum triuicum experimentum rationi subscribat, contradicere tibi nullo modo permittitur. D. veritatis amor occasio fuit, vt hanc ab ipsis rem, indagarem, ab omnibus enim doceri (quamuis Mechanici sint, haud erubesco. A. prudenter quidem facis, sed ad auctoritates illas Galeni, tum sexto de simplicium medicamentorum facultatibus capitulo de Peonia, tum nono, eorundem simplicium, capitulo de lapidibus, quid poteris respondere, cum dixit, quòd plura medicamenta sunt, quæ corpus nostrum immutant, cùm nihil ab eo patiantur, ut verbi causa

Peoniæ

Peoniæ radix est ex collo suspensa, quæ comitialem morbum sanat, quin etiam si compluribus linis, & maximè marinæ purpuræ collo Viperæ iniectis, illis Viperam præfoces, eaq́ postea cuiuspiam collo obuincias, mirificè profuerit, tùm paristhmijs, tùm omnibus ijs quæ ex collo expullulant? D. non ne sententia mea dum de specificæ formæ secundo modo tractabam, externa die tibi fuit ostensa? non ne audisti, quòd multa facere per secundum modum specifica rerum forma apta sit nata? ostende igitur mihi quod vulgare Aurum nobiscum per specificam formam secundi ordinis quidpiam polleat, facultatesq́ eius explica, me enim veritati obsistere nunquam inuenies, etsi quandoque Plinium in medium proferre studebis, memento prius, ea quæ contra ipsum fuerunt inuecta. A. verum ad id Galeni tertio de temperamentis quarto, quid respondebis? nonne prorsus sententiæ tuæ contrariatur, quæ vel substantiæ, vel qualitatis alteratio-

nem,

nem, ad explicandas ingeſtorum poteſtates, ſupponit? nonne reperiuntur medicamenta nonnulla, quæ cuiuſmodi ſunt aſſumpta, eiuſmodi etiam permanent, vincunt, & corpus ad eum modum quo id cibos, mutant? D. ſi cibaria ingeſta non niſi pati arbitrareris, à recta veritatis via Achryuaſme declinares, ipſa enim quoque, in corpore hominis, aliquid faciunt, & ſi deleteria frigida corpus afficere noſtrum abſque vlla alteratione aſſereres, aberrares, haud enim ſunt penitus alterationis expertia, quippe calore noſtro mediante, aliquid patiuntur, donec inſitæ facultates, de potentia ad actum reducantur, ſed cum longè magis agere in corpus noſtrum, quàm pati ab eo valeant; inde eſt, quòd abſque alteratione vlla ea prorſus nos afficere, quandoque aſſerimus: omnino enim (ex eodem Galeno præcitato loco) vbi duo corpora inter ſe commiſſa, aliqua multo tempore pugnant, certantq́; de alternando, vtrunque eorum tùm agere, tùm pati eſt neceſſe,

necesse, fortasse autem, & si non multo tempore id fiat, attamen agit etiam id quod vincitur, in id quod vincit. verum ita exiguum ut est sensum effugiat, neque enim si acutissimo Ferro, mollissimam ceram tota die ac nocte incidas, fieri potest, ut non fiat manifestè obtusius, ita nimirum commodè dici videtur, assiduo illisu, durum cauat undula saxum, quippè ita quoque fieri cernitur, cæterum uno, aut altero ictu, nihil adhuc euidens videre in talibus licet, ex quo factum arbitror, ut quædam ab admotis sibi, nihil prorsus pati opinati nonnulli sint, & cedendum quidem est ita loquentibus, sæpè vero nobis quoque, ipsis ita plerunq; loquendum est, nisi sicubi ad ultimum examen disputationem perducimus, hæc ille. quodcumque igitur corpus nostrum immutare valens, ab ipso prius alterari (secundo ordine specificæ formæ tamen excepto) necessum esse; rectè quidem à nobis iam fuit pronunciatum. nec obstant Galeni verba obiecta,

quæ

quæ quidem largo modo vt supra, locutus est, quinimo etiamsi substantiæ suæ aliqualem paßionem deleteria frigida experiri asſererem, haudquaquàm ob id in diſcrimen vocari deberem, cùm a calore noſtro, deleteria frigida intro aſſumpta, Galeni teſtimonio tertio de ſimplicium medicamentorum facultatibus capitulo decimonono, neceſſariò comminuantur, & minutim incidantur. Etenim (inquit) cùm ſit impoßibile, ut talia interficiant, niſi prius cor refrigerent, ſanè intro comminuta, extenuataq; ingrediantur, neceſſe eſt, id quod ex ſua natura præſtare nequeunt, quippè quæ craſſarum ſunt partium, nec facilè moueri poſſunt, nec vt minutim concidantur, prorſumq; ferantur, ex ſua natura obtinent; verum adſcititiam caliditatem requirunt, quæ in minuta ſecet, extenuet, atque comminuat, quæq; velut manu ducat, atque in ſubtiles partium omnium meatus, deducat. & capitulo vigeſimo, eiuſdem libri, dixit,

quamobrem,

quamobrem, eius quoque nunc protinus meminiſſe oportet, Veteres, Medicamenta natura frigida, poteſtate dixiſſe frigida, nam ea quoque quadantenus refrigerandi potentiam a nobis accipiunt, ſicut excalfaciendi calida, quodſi alio modo illa, alio verò iſta, nihil vtiq; refert, generale enim idem communeq; vtriſq; eſt, nempè alterationis principium ex paſſuro corpore, & in acturum Medicamentum procedens; nam quæ poteſtate quidem ſunt calida, alterãtur eo dumtaxat quòd incaleſcant a nobis, at quæ natura frigida, tùm quòd comminuantur, tùm quòd adſcititium accipiãt motum. cum itaque ipſis tamquàm frigidis, agere abſque corporis patientis auxilio non liceat; iure poteſtate frigida dicuntur; nam ut actu nos refrigerent, non prorſum ex ſe obtinent, uerùm à nobis prius perpetiantur vt refrigerent oportet, etenim in minuta conteri, & aduentitium motum accipere, affectus ſunt medicaminum, hactenus Galenus. Sed maxima

xima admiratione afficior, quòd his Galeni auctoritatibus, primo ſcilicet de ſemine, decimoſexto, & tertio de temperamentis, quarto vtaris, cum eodem telo, quo me ferire contendis, te prorſus occidas. D. contra me huiuſmodi auctoritates faciunt? D. quàm maximè, nam Vulgare Aurum in vſum medicum venire pro viribus contendis, facultatesq́; valentes ipſum habere omnino autumas, & abſque ſubſtantiæ alteratione, noſtrum immutare corpus obfirmas, his igitur medijs, te Aurum damnare non proſpicis? A. quonam pacto? D. quia ſi opus ſuum (vt tenes) in nos explicaret, Aurum eſſe lethale venenum (quod quidem dicere vereris) incautè aſſeuerares. audi Galeni verba prout iacent, ſi hanc veritatem comprahendere cupis, Oleum namque (ait) calidum poteſtate eſt, nimirum quòd flamma facilè fiat, eodem modo Reſina, Bitumen, & Pix. Vinum autem quòd facilè fiat ſanguis, pari modo, Mel, & Caro,

& Lac,

& Lac, atque hæc quidem totis ipsorum alteratis substantijs, nutrimenta se alterantium sunt, quæ verò vna qualibet qualitate alterantur, ac mutuantur, ea medicamenta tantùm sunt. medicamenta itidem sunt, & quæ nulla substantiæ suæ mutata parte, sed tota seruata integra, corpus ipsum afficiunt, cæterum grauia, & naturæ animalis corrumpentia, vnde & totum eorum genus, deleterion & pestilens dici reor. hactenus Galenus. A. approbo dictum, sed si hoc medio intentum obtinere me non contigerit, spem superandi omnino amisisse fateor. dic mihi quæso, nonne Vulgare Aurum, eodem modo quo Hyacinthus gemma nata est, suas in nos facultates demandare potest? si igitur Aurum imitari Hyacinthum non denegaueris, nonne omnia quæ dixisti hodie, heri, ac nudius tertius, simul corruunt? D. non me præterit Achryuasme, adeo multos in Vulgari Auro esse obcæcatos, vt mentis oculis rationes perspicere quibus nul-

lam ex Auro consequi posſimus vtilitatem dum intro aſſumitur, niſi ex accidenti ob aſſumptionem Hydrargiri, vt diximus, profectò nequeant. nec etiam ignoro, quòd isti viri, post causæ amiſsionem, tractatu de viribus cordis, tecum consulunt Auicennam, non animaduertentes, quòd nihil inde poſſunt adiuuari. A. tractatum equidem de viribus cordis, non satis perlegi, te igitur, si non tædet, vt verba eius explices, te obſecro vehementer. D. de his autem (inquit) quæ in consideratione Hyacinthi perſuadere oportet, est, vt inconueniens eſſe dicatur, calorem naturalem agere in Hyacintho cum sumitur intra corpus, transmutationem, & diſſolutionem, atque commistionem eius substantiæ, cum euaporabili substantia spirituali, quemadmodum agit in Croco, & similibus, & in summa incõgruum quidem est, quòd dicatur, quòd Hyacinthus in forma sua substantiali, patiatur à calore naturali, & exinde poſtmodum eius opus manifestari,

festari, etenim eius substantia, quemadmodum patet sensui, valdè est ab huius passione remota. videtur ergo, quòd calor naturalis, nec imprimat in substantia, nec in accidentibus formæ suæ inseparabilibus, sed solum in vbi eius, & loco, & qualitatibus eius accidentibus. in vbi quidem, & loco, quoniam facit ipsum cum sanguine penetrare vsque ad partes cordis, quapropter cum efficiatur propinquius passo, fortius imprimit suum effectum, in qualitatibus quidem, quoniam calefacit ipsum Hyacinthum, de natura uerò calefactionis, est, vt manifestet proprietatem, & excitet virtutem, sicut apparet in Carabe, ipsum enim quando debiliter paleam trahere videtur, fricatur quidem donec calescat, post hoc apponitur ei palea, & attrahit ipsam velociter, & videtur ergo, quod vltima impresio naturæ nostræ, vel caloris naturalis nostri in Hyacintho, sit ista, & quòd actio, sit additio manationis ex eo ad illud, ad quod sit manatio naturaliter,

liter, & additio appropinquationis. hæc ille. A. hui, quã ista verba confusione obducta sunt. vt igitur ea mihi dilucides, vehementer affecto. D. dicit, quòd quamuis Hyacinthus secundum substantiam inalterabilis sit, à nostro tamen calore calefacta gemma perinde ac in succino confricato euenit, eius excitantur vires, ac intenduntur, & missa cum sanguine cordi propius, in ipsum vehementius operationes exercet; quamobrem duæ sunt apud Auicennam conditiones, quæ Hyacinthi facultates internas detegere, & vigorare possunt, altera quidem propinquitas, altera verò substantiæ calefactio, qua specificæ formæ virtutes intensiores efficiuntur, quamuis Hyacinthus suaptè natura immutabilis sit. A. nunc Auicennæ animam probè teneo. D. huiusmodi igitur conditiones (Excellentißimis viris ita asseuerantibus) potißimè causa sunt, quòd aut scobis, aut bracteis ingestum Aurum, Hyacinthi instar facultates imprimat. nam quamuis in-

domitate

domitate substantiæ, haud queat immutari, ab operatione nihilosecius virtuosa, numquã desistit. sat enim est, quod a calore nostro interno, simplicem dumtaxat calfactionem pro exercenda facultate adipiscatur. A. ab hac instantia vix Galenus ipse (si viueret) tẽ vindicare posset. D. si alius minoris grauitatis auctor, hoc dixisset, inter fatuas res prædictam opinionem reponendam esse planè assererem, & meritò quidem huiusmodi chimeris responsum penitus denegarem. sed quia tractatus ille sub nomine Auicennæ circumfertur, & Deus nouit, an vnquam Auicennas absurda talia exarauerit, nam in hebræo codice libellum de uiribus cordis, haud esse receptum pro comperto habeo, fieri non posse, quin tuus Auicennas, salua tamen semper sua pace manente, tripliciter non errauerit, mox ostendam. A. caue ne versa vice res tibi succedat, tripliciter Auicennam errasse? hui, quid audes? D. cum attentione igitur animaduerte, quod primi

erroris

erroris occasio ab hoc desumitur, quia ex una proprietate quam habet unicum mixtum, regula generalis formatur pro omnibus mixtis, quæ per eundem specificæ formæ modum debent operari. Secundo, quia absq; necessitate multiplicat vsus. Tertio deniq; falsum supponit. A. si hæc omnia ostendere vales, Auctorem istum non Auicennam dicam, sed potius Arnaldum traductorem, qui vt suum placitum tanti viri auctoritate fulciret, arabicam phrasim callidè est imitatus. D. si igitur hoc quod dicit veritatem saperet, quòd scilicet elementatarum rerum calfactione, specificæ formæ operationes roboris tantum acquirerent, sequeretur profectò, quòd Herculeus lapis calfactus, Ferrum, & Chalyben vehementius attraheret, quodq; Allium excoctum, & Adamas ignitus, Magnetis vim restringere fortius valerent; verùm an hoc veritatis imaginem præseferat, necne, te iudicem in hoc constituo. A. non solum intensius haud-

quaquàm

quaquàm (vt arbitror) operarentur, sed potius a facultate propria ociarentur. D. *vnde si Electri calfactio occasio existit, qua vehementius Palea, Festucaq; attrahantur; ex hoc non sequitur, quòd alijs mixtis huiusmodi conditio necessariò insit; nam si a Succino ipso, vtpotè a bituminoso mixto, ut Georgius Agricolas tenet, vel a resinosa lachryma, ut Plinius multiq; Auctores asseuerant, vapores per calefactionem eleuantur, quibus eiusdem attractio dubio procul intenditur, ab Adamante sanè ignito, siue Indicus, siue Arabicus, vel Macedonicus, vel Cyprius sit, nihil prorsus potest exhalari, quo mediante Magnetis vis impensius infirmetur.* A. *error itaque primus, iam satis cuiq; patet.* D. *quòd verò incassum multiplicet usus, ipse tibi testis extitit, qui Hyacinthum ore detētum, consulere cordi existimatur. si igitur in ipso ore, acsi deglutiretur, cor lætificat, ergo ingestio eius pro exhilarando corde non nisi superflua quidē erit.* A. *sed dicet Auicennas.*

fortaße, concedo tibi Dynachryſe, quolibet modo ſiue ore detentus, ſiue ingeſtus fuerit, Hyacinthum cordi opitulari, at magis proficit deglutitus, quia ex viſceribus ipſis, intenſiorem caloris gradum annuentibus omnibus planè acquiret, & ita potentius in nobis ſuas operationes exercebit. D. Vana loqueris Achryuaſme, parum enim refert ad hoc vt hyacinthi vires excitentur, ſi remittamus, vel intendamus caliditatis gradum, cùm eiuſdem ſubſtantia vt fatetur, à calore noſtro immutari non poßit, & ſiue pectori apponatur, ſiue ore contineatur, dum ab innato calore calefiat, ſatis erit, & ita plures vſus abſque neceßitate vir iſte nobilis fruſtra introduxit. A. in hoc etiam exorbitaſſe mihi ſanè videtur. D. veruntamen quòd falſum inſuper ſupponat, ex eo patet, quia Hyacinthum per ingeſtionē fieri cordi propiorem autumat, exindeq; ualētius ſuas regali membro facultates impartire, arbitratur. A. & hoc falſitatis argui Dynachryſe exiſtimas?

D. aures

D. aures adhibe si cognoscere ueritatem exoptas, abs te peto ò Auicennas, vis ne Socrati Hyacinthum integrum prout est, vel in pollinem potius redactum dare? A. nemini dubium, dicet integrum. D. si igitur integrum, quomodo per exiles venas, dum capacitatibus illis grandior sit, transire potest, antequàm ad hepar ducatur, aut quonam pacto per minorem molem ad cor usq; substantialiter penetrando, indomitate sua non afficit ipsum? A. sed Auicennam in pollinem redactum dixisse potius, coniectura iam assequor. D. & in pollinem etiam, cùm ponderosus esse, inalterabilisq; substantiæ porrò iudicetur intestinis tantùm crassis residere, aliisq; excrementis admisceri, consonum est. cùm enim ob indomitatem materiæ, nequeat in chylum verti, ab optimo quidem succo post primam cibi, quo erat admixtus, concoctionem, discretiua virtus ipsum secernere coacta fuerit, ac proinde vt mihi dicas percontor, cuinam loco propinquior sit Hyacinthus

xima admiratione afficior, quòd his Galeni auctoritatibus, primo scilicet de semine, decimosexto, & tertio de temperamentis, quarto vtaris, cum eodem telo, quo me ferire contendis, te prorsus occidas. D. contra me huiusmodi auctoritates faciunt? D. quàm maximè, nam Vulgare Aurum in vsum medicum venire pro viribus contendis, facultatesq; valentes ipsum habere omnino autumas, & absque substantiæ alteratione, nostrum immutare corpus obfirmas, his igitur medijs, te Aurum damnare non prospicis? A. quonam pacto? D. quia si opus suum (vt tenes) in nos explicaret, Aurum esse lethale venenum (quod quidem dicere vereris) incautè asseuerares. audi Galeni verba prout iacent, si hanc veritatem comprahendere cupis, Oleum namque (ait) calidum potestate est, nimirum quòd flamma facilè fiat, eodem modo Resina, Bitumen, & Pix. Vinum autem quòd facilè fiat sanguis, pari modo, Mel, & Caro, & Lac,

& Lac, atque hæc quidem totis ipsorum alteratis substantijs, nutrimenta se alterantium sunt, quæ verò vna qualibet qualitate alterantur, ac mutuantur, ea medicamenta tantùm sunt. medicamenta itidem sunt, & quæ nulla substantiæ suæ mutata parte, sed tota seruata integra, corpus ipsum afficiunt, cæterum grauia, & naturæ animalis corrumpentia, vnde & totum eorum genus, deleterion & pestilens dici reor. hactenus Galenus. A. approbo dictum, sed si hoc medio intentum obtinere me non contigerit, spem superandi omnino amisisse fateor. dic mihi quæso, nonne Vulgare Aurum, eodem modo quo Hyacinthus gemma nata est, suas in nos facultates demandare potest? si igitur Aurum imitari Hyacinthum non denegaueris, nonne omnia quæ dixisti hodie, heri, ac nudius tertius, simul corruunt? D. non me præterit Achryuasme, adeo multos in Vulgari Auro esse obcæcatos, vt mentis oculis rationes perspicere quibus nul-

lam ex Auro consequi poßimus vtilitatem dum intro assumitur, nisi ex accidenti ob assumptionem Hydrargiri, vt diximus, profectò nequeant. nec etiam ignoro, quòd isti viri, post causæ amißionem, tractatu de viribus cordis, tecum consulunt Auicennam, non animaduertentes, quòd nihil inde possunt adiuuari. A. tractatum equidem de viribus cordis, non satis perlegi, te igitur, si non tædet, vt verba eius explices, te obsecro vehementer. D. de his autem (inquit) quæ in consideratione Hyacinthi persuadere oportet, est, vt inconueniens esse dicatur, calorem naturalem agere in Hyacintho cum sumitur intra corpus, transmutationem, & dissolutionem, atque commistionem eius substantiæ, cum euaporabili substantia spirituali, quemadmodum agit in Croco, & similibus, & in summa incõgruum quidem est, quòd dicatur, quòd Hyacinthus in forma sua substantiali, patiatur à calore naturali, & exinde postmodum eius opus manifestari,

festari, etenim eius substantia, quemadmodum patet sensui, valdè est ab huius passione remota. videtur ergo, quòd calor naturalis, nec imprimat in substantia, nec in accidentibus formæ suæ inseparabilibus, sed solum in vbi eius, & loco, & qualitatibus eius accidentibus. in vbi quidem, & loco, quoniam facit ipsum cum sanguine penetrare vsque ad partes cordis, quapropter cum efficiatur propinquius passo, fortius imprimit suum effectum, in qualitatibus quidem, quoniam calefacit ipsum Hyacinthum, de natura uerò calefactionis, est, vt manifestet proprietatem, & excitet virtutem, sicut apparet in Carabe, ipsum enim quando debiliter paleam trahere videtur, fricatur quidem donec calescat, post hoc apponitur ei palea, & attrahit ipsam velociter, & videtur ergo, quod vltima impressio naturæ nostræ, vel caloris naturalis nostri in Hyacintho, sit ista, & quòd actio, sit additio manationis ex eo ad illud, ad quod fit manatio naturaliter,

liter, & additio appropinquationis. hæc ille. A. hui, quæ ista verba confusione obducta sunt. vt igitur ea mihi dilucides, vehementer affecto. D. dicit, quòd quamuis Hyacinthus secundum substantiam inalterabilis sit, à nostro tamen calore calefacta gemma perinde ac in succino confricato euenit, eius excitantur vires, ac intenduntur, & missa cum sanguine cordi propius, in ipsum vehementius operationes exercet; quamobrem duæ sunt apud Auicennam conditiones, quæ Hyacinthi facultates internas detegere, & vigorare possunt, altera quidem propinquitas, altera verò substantiæ calefactio, qua specificæ formæ virtutes intensiores efficiuntur, quamuis Hyacinthus suaptè natura immutabilis sit. A. nunc Auicennæ animam probè teneo. D. huiusmodi igitur conditiones (Excellentißimis viris ita asseuerantibus) potißimè causa sunt, quòd aut scobis, aut bracteis ingestum Aurum, Hyacinthi instar facultates imprimat. nam quamuis in-

domitate

domitate substantiæ, haud queat immutari, ab operatione nihilosecius virtuosa, numquã desistit. sat enim est, quod a calore nostro interno, simplicem dumtaxat calfactionem pro exercenda facultate adipiscatur. A. ab hac instantia vix Galenus ipse (si viueret) te vindicare posset. D. si alius minoris grauitatis auctor, hoc dixisset, inter fatuas res prædictam opinionem reponendam esse plane assererem, & meritò quidem huiusmodi chimeris responsum penitus denegarem. sed quia tractatus ille sub nomine Auicennæ circumfertur, & Deus nouit, an vnquam Auicennas absurda talia exarauerit, nam in hebræo codice libellum de uiribus cordis, haud esse receptum pro comperto habeo, fieri non posse, quin tuus Auicennas, salua tamen semper sua pace manente, tripliciter non errauerit, mox ostendam. A. caue ne versa vice res tibi succedat, tripliciter Auicennam errasse? hui, quid audes? D. cum attentione igitur animaduerte, quod primi

erroris

erroris occasio ab hoc desumitur, quia ex una proprietate quam habet unicum mixtum, regula generalis formatur pro omnibus mixtis, quæ per eundem specificæ formæ modum debent operari. Secundo, quia absq; necessitate multiplicat vsus. Tertio deniq; falsum supponit. A. si hæc omnia ostendere vales, Auctorem istum non Auicennam dicam, sed potius Arnaldum traductorem, qui vt suum placitum tanti viri auctoritate fulciret, arabicam phrasim callidè est imitatus. D. si igitur hoc quod dicit veritatem saperet, quòd scilicet elementatarum rerum calfactione, specificæ formæ operationes roboris tantum acquirerent, sequeretur profectò, quòd Herculeus lapis calfactus, Ferrum, & Chalyben vehementius attraheret, quodq; Allium excoctum, & Adamas ignitus, Magnetis vim restringere fortius valerent; verùm an hoc veritatis imaginem præseferat, necne, te iudicem in hoc constituo. A. non solum intensius haud-

quaquàm

quaquàm (vt arbitror) operarentur, sed potius a facultate propria ociarentur. D. vnde si Electri calfactio occasio existit, qua vehementius Palea, Festucaq; attrahantur; ex hoc non sequitur, quòd alijs mixtis huiusmodi conditio necessariò insit; nam si a Succino ipso, vtpotè a bituminoso mixto, ut Georgius Agricolas tenet, vel a resinosa lachryma, ut Plinius multiq; Auctores asseuerant, vapores per calefactionem eleuantur, quibus eiusdem attractio dubio procul intenditur, ab Adamante sanè ignito, siue Indicus, siue Arabicus, vel Macedonicus, vel Cyprius sit, nihil prorsus potest exhalari, quo mediante Magnetis vis impensius infirmetur. A. error itaque primus, iam satis cuiq; patet. D. quòd verò incassum multiplicet usus, ipse tibi testis extitit, qui Hyacinthum ore detentum, consulere cordi existimatur. si igitur in ipso ore, ac si deglutiretur, cor lætificat, ergo ingestio eius pro exhilarando corde non nisi superflua quidē erit. A. sed dicet Auicennas

fortaſſe, concedo tibi Dynachryſe, quolibet modo ſiue ore detentus, ſiue ingeſtus fuerit, Hyacinthum cordi opitulari, at magis proficit deglutitus, quia ex viſceribus ipſis, intenſiorem caloris gradum annuentibus omnibus planè acquiret, & ita potentius in nobis ſuas operationes exercebit. D. Vana loqueris Achryuaſme, parum enim refert ad hoc vt hyacinthi vires excitentur, ſi remittamus, vel intendamus caliditatis gradum, cùm eiuſdem ſubſtantia vt fatetur, à calore noſtro immutari non poßit, & ſiue pectori apponatur, ſiue ore contineatur, dum ab innato calore calefiat, ſatis erit, & ita plures vſus abſque neceßitate vir iſte nobilis fruſtra introduxit. A. in hoc etiam exorbitaſſe mihi ſanè videtur. D. veruntamen quòd falſum inſuper ſupponat, ex eo patet, quia Hyacinthum per ingeſtionē fieri cordi propiorem autumat, exindeq́; ualētius ſuas regali membro facultates impartire, arbitratur. A. & hoc falſitatis argui Dynachryſe exiſtimas?

D. aures

D. aures adhibe si cognoscere ueritatem exoptas, abs te peto ò Auicennas, vis ne Socrati Hyacinthum integrum prout est, vel in pollinem potius redactum dare? A. nemini dubium, dicet integrum. D. si igitur integrum, quomodo per exiles venas, dum capacitatibus illis grandior sit, transire potest, antequàm ad hepar ducatur, aut quonam pacto per minorem molem ad cor usq; substantialiter penetrando, indomitate sua non afficit ipsum? A. sed Auicennam in pollinem redactum dixisse potius, coniectura iam assequor. D. & in pollinem etiam, cùm ponderosus esse, inalterabilisq; substantiæ porrò iudicetur intestinis tantùm craßis residere, aliiq; excrementis admisceri, consonum est. cùm enim ob indomitatem materiæ, nequeat in chylum verti, ab optimo quidem succo post primam cibi, quo erat admixtus, concoctionem, discretiua virtus ipsum secernere coacta fuerit, ac proinde vt mihi dicas percontor, cuinam loco propinquior sit Hyacinthus

gemma vt cordi vim suam promptius impartire possit, pectori nè apposita, vel ventriculo ingesta? si pectori apposita respondebis, intentum habeo, sed si ventriculo ingesta, falsa quidem pronũciabis. ad hoc enim quòd à ventriculo tendat in cor Hyacinthi uirtus, vt ab inferiori pyloro in intestina procedat, ab ipsis in meseræo, ab eodem in venam portam, exinde in hepar, & a iecore in venam cauam, ac tandem in partes cordis permeet, necessum est; at si pectori apponeretur, vicinior cordi virtus Hyacinthi profectò esset. Arteriæ enim ipsæ, Galeno tùm tertio de naturalibus facultatibus decimoquarto, tùm decimosexto, de vsu partiũ decimo, primoq́; de simplicium medicamentorum facultatibus decimosecundo asseuerante, in cutim extimam terminantur, quæ quidem cutis, vt aeris attractionẽ fuliginosorumq́; vaporum expurgationem, facilè admitteret, simul cũ ipsis perforatur, & ita, ob illam quam Hyacinthus nobiscum sympathiam habet, lætificantem

cantem vim, cordi, proprijs riuulis mediantibus, citius mittet; nec per tantas corporis partes transire fuerit opus. adde quod si pectori suspendatur, legitimus Hyacinthus, luminosus, splendidus, coloratus, ac per modum loquendi, adhuc viuus poterit appellari. quòd si in pollinem (vt dicis) redactus erit, vbi iam lumen, vbi splendor, vbi color, eiusq; vita residet? si autem pectori appositum, suas contribuere cordi facultates negares, tunc etiam auctorem tuum Auicennam iniuria valdè afficeres, qui Hyacinthum consulere cordi & intus, & extra, apertè tenet: ac propterea dixit, illud autem, quo testificantur antiqui lætificationem Hyacinthi, quæ fit ferendo, vel tenendo ipsum, & propriè in ore; testatur, quoniam ad lætificationem, alteratione non indiget in substantia sua, vel in accidentibus essentialibus, vel inseparabilibus, nec est necessarium quod passum tangatur ab ea, sed sufficit quòd virtus lætificandi, quæ ab ea manat, ipsum attingat. A. præter

expe-

expectationem, ad hanc Hyacinthi destruendam instantiam, melioribus, potioribusq; rationibus quàm vnquàm possit, strenuè dimicasti. nunc igitur in sententiam tuam circa vulgare Aurum, facilè inducor, euidenterq; noui, nulla prorsus cauillatione, veritatem ipsam conculcari non posse, vnde vulgare amplius Aurum in medicum vsum uenire, neutiquàm dixerim, cum re vera, ipsum humanæ saluti haudquaquàm opitulari cognoscam. D. non solum Achryuasine (vt ais) nō adminiculatur, sed fortè etiam rectæ ualetudini quandoq; noxam inferre potest, qua de re in humanū vsum cautissimè usurpari debet, cùm nō omne Aurū obrizum sit, & quando de cupella (vt Aurificorum uerbis vti liceat) non sit Aurum, pro maiori parte æri, ut in aureis nummis cernimus, admiscetur, quòd quidem æs, an detrimentum, vel potius emolumentum impartiat, haud ignoras. A. in opinionem igitur Brasauoli descendis? D. Brasauolus vir doctissimus,

in suo

in ſuo mineralium examine, rectè damnat Vulgare Aurum, ſed in probatione venenoſitatis eius, vt mihi videtur, aberrare comperitur. non enim hoc Sulphur, & Hydrargyrum prout iacent, ſed aliud ab his Argentum, & aliud Sulphur, vt Spagirici omnes atteſtantur, tale metallum conſtituunt. A. & Aurum pro veneno habetur? D. nonulli fuere, qui ex Plinio Aurum eſſe venenoſum arbitrantur, ſed ego ab illa calumnia Pliniũ eſſe uindicandum cenſerem, nam vel torrefactione, aſpritudinem non cognatam ſibi amittere, vel uenenoſam æris mixturam deponere, intellexit. Aurũ enim quatenus Aurum, uenenoſum non eſt, & ideo dixit, torretur, & cũ ſalis grumo, pondere triplici miſſo, & rurſum cum duabus ſalis portionibus, & una lapidis quem ſchiſton uocant, ita uirus tradit rebus unà crematis, in fictili uaſe, ipſum purum, & incorruptum. hæc ille. A. meo quidem iudicio, rectè Plinium interpretaris, & Braſauolum errare Phyloſopho cuidam

cele-

celeberrimo nõ iniuria aſſentiris, ſed euitando Carybdim, in Scyllam profectò incidiſti. negas ucnencſitatem ineſſe Auro propter Hydrargyrum, & eſſe noxium ob æris mixtionẽ, non vereris aſſerere? D. quidni? A. Braſauolus quidem excuſationem quadantenus meretur, ſed tu duplici pœna indigeres. ipſe enim fuit a Galeno perſuaſus, qui quarto de ſimplicium medicamentorum facultatibus decimonono, in numero mixtorum eroſione interimentium, Hydrargyrum reponit. & tu qui a Galeno medicamenti ſoluentis uiciſſitudine dari æs pro comperto habes, dicere audes, quod ſit ita noxium, vt Aurum ab ipſo uenenoſam adipiſcatur facultatem? D. ſed tu Achryuaſme duplici nomine redarguẽdus es, quare, & duplicem talionis pœnam ſanè mereris. primò, quia ignoras habere æs venenoſam poteſtatem, ſecundò quia te præterit ab innocua re, quandoque rem nocuam procreari. A. vtrumque penitus denegatur. D. nota igitur quò ad primum Galeni uer-

ba

ba decimoquarto meth. vigesimo, neque enim (ait) absolutè si adstringere incipientem flegmonem est opus, quodlibet adstringens in ijs quæ deuoranda sunt, adhibemus, sed ea quibus nulla corruptrix admista vis est. nam Chalcanthus inter præcipua, adstringit, sicut etiam Mysi, & Sori & Chalcitis, & Diphryges, & Aes vstum, & squama eius, & Flos; verum hæc medicamenta deuorata, noxia sunt. A. si igitur æs, ut dicis, venenosum esset, qua ratione ipsemet Galenus tertio, de simplicium medicamentorum facultatibus decimoquinto, & æs vstum, & squammam, in numero medicamentorum soluentium reponeret? Dioscorides etiam quonam pacto pro educenda aqua, ipsis vteretur? D. quid ni? non ne medicamenta soluētia secundum te venenosa sunt? A. & quomodo venenosa? non ne semper occiderent homines? D. veh Achryuasme, terminos distinguere nescis? nonne ea differentia tibi innotuit, quæ inter medicamenta venenosa, et deleteria est?

Y audi

audi Galenum in sextum de morbis vulgaribus comm.6.aph. 5. vbi ad verbum dixit, verum fortasse quis existimauerit, & purgantium medicamentorum materiam, inter mortifera esse censendam, nam & hæc vltra modum exhibita, nos interficiunt. id si concesserimus consequens erit etiam, vt Alexipharmaca, & Theriacam, in mortiferis enumeremus; quandoquidē, & hæc nos perdere poßint, nisi quis ex ipsis omnino ualdè parum assumpserit. verum ea de causa mihi plura medicamenta non vocare mortifera Medici uidentur, quòd ipsorum temporibus, quibusdam utilitas necessaria sit. ea uerò appellare deleteria, idest pernitiosa, quæ nullo vnquàm tempore neque ægrotis hominibus, neque ualentibus, opem ferunt. neque enim Aconitum, neque Argentum viuum, neque argenti spuma, neq; Marinus Lepus in corpus accepta, ullum nobis afferunt emolumentum, quemadmodum & alia pleraq́, de quibus & illis in commentarijs actum est, ubi de

iuuan-

iuuantibus, atque nocentibus per totius substantiæ proprietatem, disputauimus. hæc ille. & ita quamuis æs venenum esse asserui, deleteriam tamen facultatem habere, non affirmaui, & dato etiam quod ipsum æs suaptè natura venenosum nõ sit, ex eo quidem non sequitur ipsum quandoq; uenenare non posse; ab eo enim nonnunquàm materia quædam generatur, quæ nõ nisi inter mortifera uenena debet annumerari, & hoc auctoritate Arabum comprobatur. nam Ioannes Serapio, hæc, Philosophi cuiusdam testimonio, libro simplicium cap. 414. scripsit. quidã (inquit) faciunt ex ære, uasa ad comedendum, & bibendum in eis, & nocent eis ualdè, & maximè eis, qui assuescunt hoc diu, nam tales parati sunt incurrere elephantiam, & cancrũ, & dolorem hepatis, & splenis, & malitiam complexionis, maximè comedẽtes in illis, res acras, & bibentes in illis dulcia iuria, & quando comedunt cibum, qui ibi steterit die vna & nocte, est peius multum, & quan-

do ponitur vas æreum super pisces assatos calidos, fiunt pisces venenum mortiferum. & Auicennas secundo canone tractatu capitulo 231. ad verbum dixit, oportet quidem vt caueatur vsus dimittendi illud in quo est salsedo, & amaritudo aut pinguedo, sicut sunt olea, & carnes, aut acetositas, aut dulcedo, in uasibus æris, & bibendi ex eis, ipsa enim transmittunt procul dubio uiriditatem æris, & viride æris est venenum. A. auctores isti, tibi se præbent fautores, eorumq́ dicta non cõprobare nequeo, quamobrem errarijs nunc argumentis dimissis, ad Metallorum Regem reuertamur. dic mihi amabo, si Aurum non consumitur igne, cur est, quòd etiam Obrizum foco dissipatur, peruriturq́, vt nonnulli nuper facto experimento, constare aiunt? quod si negares, idq́ incorruptibile, ac inuictum persistere affirmares, iam tibi notum extitit, quod quicquid constat ex elementis, æternum prorsus esse non potest, sed quæ diutius durant, seroq́ corrum-

corrumpuntur, ea incorruptibilia, ac penè æterna censentur, quale Aurum est, & gemmæ quamplurimæ, ad eum sanè modum, quo Salamandra dicitur in igne viuere, ac nihil ab eo pati, quòd nimirum per aliquod temporis spacium illæsa, ferè in igne permaneat, vritur tamen Galeno teste tertio de temperamentis quarto, si in eo diutius immoretur. D. si eam quam nudius tertius facere me Artem vidisti, quandoque expertus esses, hoc quidem Achryuasme percontatus non fuisses, labora igitur, & inuenies. A. cùm hactenus mihi responsum semper summa cum humanitate præbueris, cur nunc in colloquij limine tàm inhumaniter me derelinquis? D. a tui obsequio neutiquam desciscere volo. scito igitur, quòd quàmuis, & ipsum Aurum dubio procul corruptioni naturali, vt alia sublunaria ex componentium elementorum pugna conflictuq;, longissimo temporis tractu obnoxium sit, dum tamen purum, ac Obrizum existat,

ſtat, igne noſtro nequaquàm conſumi patitur, & ſi Vulgare Aurum comburi aliquando contingat, id vtiq; vel Auri, vel Ignis, vel rei ratione in qua extinguitur, ſanè eueniet; ſi Auri culpa contigerit, dubio procul, non Obrizum, ſed Vulgare Aurum quòd vel Argentum, vel Aes, ſecum habet immixtum profectò erit, ex Plinij teſtimonio, ſæpè Aurum prædictis generatum metallis reperitur, & quamuis ab arte (vt pro nunc vtar vernaculis dictionibus) cupelletur; ſi Argentum ab Auro Aquæ Regiæ poteſtate, da partire (vt aiunt) non ſeiungatur; impuritate etiam afficietur, & ita ignis non ſanè Auri, ſed Argenti tantùm portionem cremabit, abſumetq;. Argentum enim quamuis in genere ſuo perfectum ſit Metallum, ab igne nihiloſæcius ſuperatur. Sed etiam ignis ipſe, Aurum domare Obrizum itidem poteſt, ſi ut aliàs diximus ſubſtantiam ſibi coniunctam erodentem habeat. at res cui Aurum ignitum

immer-

immergitur, Auri pondus subtrahere potest, quando Salem, vel Tartarum, uel tale quidpiam cõtinet; Vini igitur ratione cum Tartaro gaudeat, aliqualem ponderis portionem Aurum deperdit. A. ecce callide Dynachryse, cur me ad alia conuertere tentabas, ex hoc enim quòd Aurea lamina uino extincta virtutem deponit, contra te vtiq; Auratum uinum habebimus. D. minimè gentium, quia superficiem tantùm abradit, ipsiq; Vino neutiquàm admiscetur, & qua ratione delimatam Auri scobem, nihil conferre nobis asserui, eadem rursus huiusmodi Vinum tibi detestor. A. heu Dynachryse, & hoc figmentum pro veritate supponis? D. experto crede Ruberto; falsa enim, cõmentitiavè hæc minimè sunt, & ut unico verbo ueritatis filo buccam consuam renitẽtis, experimentum huiusmodi docere te uolo. A. facilè tamen. D. facillimè quidem. Vinum per pannum (quod Filtrum dicunt) destilla, si insensibilem Auri pollinem

nem

nem comperire cupis. Caue igitur credas, quòd Vulgare Aurum quicquam ſanitati proficiat, porrò inter mortua corpora debet annumerari, et niſi a Chimia ſuſcitetur, nihil agere natum fuerit. quinimò, & ſi Vulgare Aurum per artem illam ſub potabili forma reducatur, Vulgare etiam nuncupari poteſt, ſi adhuc Spagirica induſtria denuò condenſari poterit. idcircò pro ſanitatis tutela, potabile diſquire Aurum, quòd in Vulgare amplius conuerti non poſſit. A. ò quàm citò Spagiricorum dogmata innotuere, unde ſummo afficior gaudio, quòd abſque labore Chimiæ artis quàmplurima, ſim adeptus. D. heus Achryuaſme, quid amplius vis a me ſciſcitari? A. hoc tantùm, ſcilicet, an Priſcos ſcriptores, ita ſtolidos fuiſſe cenſes, vt Salamandram de qua nunc mentionem feci, extinguere ignem re vera fuerint arbitrati? D: & Iuniores illis, non ne veritati huiuſmodi contradicendo, impudentiæ criminari potius debent? A. cur

iſtos

istos culpandos esse proponis, si in igne Salamandra exuritur? D. Salamandram sibi notam, in cinerem verti facilè conceditur, sed veteribus cognitas Salamandras, ab igne consumi non est asserendum. A. multæ igitur secundum te Salamandræ sunt? D. maximè. A. & quæ? D. ignis prima, secunda Terræ, Tertia verò quæ apud vos reperitur, & ferè aquæ dicitur, cum ratione temperamenti, tum quia magnis imbribus tantùm prouenit. hæc autem, Plinio, Galeno, Alberto ac Neotericis omnibus nota fuit, & eius historiam rectè sunt assequuti. at quæ terræ esse censetur, animal nõ est, sed vel fossilis lapis, vel vena quædam, vel lanugo, ac pluma, tot habens descriptiones, quot species eius, Amiantus videlicet, Abeston, Iscustos, Salamandraq; perhibentur. de Amianto lapide quidem, Dioscorides quinto libro cap. 113. & Plinius lib. 36. cap. 19. verba faciunt. de Abesto verò, & Iscusto, Albertus secundo mineralium, per-

tractat, sed de Salamandra ipsa, Marcus Paulus Venetus, in suo itinerario cap. 46. multa dixit, quinimò locum vnde extrahitur, Montes videlicet in Prouincia Ringuitalis repositos, copiosè describit, modumq; docet, quo netur, & telæ ex ipsa cōtexuntur. huius etiam Salamandræ, sapientes nostri in expositione cuiusdam loci Deuteronomij capitulo octauo, memorati sūt ibi, vestimentum tuum quo operiebaris nequaquam vetustate defecit; & ipsam proprio idiomate, Sitin vocant. Verum Salamandræ ignis proprietatem, non solum Iorach Philosophus, sed etiàm Aristoteles ipse quinto de historia animalium capitulo decimonono, literis mandauit, dum dixit: Nonnulla corpora animalium sunt, quæ igne non absumuntur. Salamandra autem claro documento est, quæ (vt aiunt) ignem inambulans per eum, extinguit. & in hac sententia olim nostri fuerunt sapientes, in ea classe, quæ inscribitur de solemnitatibus, se-

ctione

ctione de diebus festiuis, capitulo Grauitas rei sanctæ. A. qua ratione hoc possunt asserere? ignis forsan animalia gignere aptus est natus? non ne huiusmodi assertio contra philosophiæ principia prorsus est? non ne Auerroes tùm secundo de generatione animalium capitulo tertio, tùm libro de substantia orbis capitulo secundo, & decimosecundo metaphisicæ comment. decimooctauo, ignem nullum animal generare omnino autumat? D. cuicunque elemento animalia propria aßignantur, vt sapientes nostri perhibent, in claße, quæ inscribitur, de Sanctitatibus, sectione de Prophanis, capitulo Cutis, & Iusculum. A. at Philosophi naturales, penitus hoc negarent. D. aberras Achryuasme, nam & Aristoteles loco præallegato id scripsit, & tenet, vnde Plinius libro vndecimo, capitulo 36. Aristotelis ferè verba traducens, ait, gignit aliqua, & contrarium naturæ elementum, siquidem in Cypri ærrarijs fornacibus ex me-

dio igni, maioris Muscæ magnitudinis, volat pennatum quadrupes, appellatur Pyralis, à quibusdam Pyrausta, quandiu est in igne, viuit, cum euasit, longiori paulo volatu, moritur. A. hæc omnia commentitia sunt, quæ intellectus humanus neutiquàm capit, nec fortasse quispiam fuit, qui igni, Salamandram proprijs vnquam viderit oculis. D. tua te fallit opinio mi Achryuasme, non solum enim quàmplurimi eam viderunt, sed etiam aliquando in vsu fuit, vt nostri sapientes classe de Maleficijs, sectione Senatorum, capitulo Quatuor sunt species iudicialis mortis, rectè dixerunt. A. & quis nam fuit ille, qui eam vsu comprobauit? D. Ezechiæ Regis mater, quando Maritus Achaz, communem filium rogo immisit, vt falsa Idola hac admiranda impietate coleret. Ezechias igitur, pinguedine, & sanguine Salamandræ ignis peruntus, ab iniuria ardentis prunæ, facilè euasit. A. sed quid ais Dynachryse? suos

forsan

forſan antiqui cremabant filios? mihi olim ni fallor, relatum fuit, quòd in ſimulacrorum quorundam honorem, filios duntaxat per ignem traducebant, nec vſque ad mortem incendio conflagrabant. D. ſcripturam conſule ſacram, & videbis, an veritatem pronuncio, duo enim erant ſacrificandi modi, alter (vt ais) alter verò, vt ego tibi aſſerui. A. quonam loco ſcriptura ſacra de duobus his modis egit? D. primus modus, ex capitulo vigeſimo, Leuitici libri colligitur; ſiquis dederit (inquit) de ſemine ſuo, Idolo Moloch, morte moriatur, populus terræ lapidabunt eum. de eodem etiam, Deuteronomio capitulo decimooctauo, verba fecit, ibi, Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam ducens per ignem. Secundus verò modus, in eodem Deuteronomio capitulo duodecimo, enarratur, cum inquit, Non facies ſimiliter Domino Deo tuo, omnes enim abominationes, quas auerſatur Dominus, fecerunt Dijs ſuis,

offe-

offerentes filios, & filias, & comburentes igni. A. his tamen non obstantibus, in supponenda ignis Salamandra, valdè sum anceps, præsertim, quia Plinius silentio eam inuoluit. D. dic potius quod ipsam 29. libro, capitulo quarto, negare videtur. dùm enim Salamandræ Neotericorum venena describit, subiungit, ex ipsis quæ Magi tradunt contra incendia, quoniam ignes sola animalium extinguat, si forent vera, iam esset experta Roma. sed Plinius vir bonus fuit, & si hoc in mundo adhuc existeret maiora etiam proculdubio crederet. non ne fuisse homines nonnullos, qui suaptè natura igne persistebant, ipsemet scripsit? non ne Regis quandam particulam ardenti igne indomitam extitisse, litteris mandauit? sed quid amplius? nonne mirandum Cineris pro vero supponit? A. quonam libro quod primò recensuisti, pertractat? D. septimo suo libro capitulo secundo, cum dixit, Haud procul Vrbe Roma, in Faliscorum agro familiæ

miliæ ſunt paucæ, quæ vocantur Hirpiæ, quæ ſacrificio annuo quòd ſit ad montem Soractem, Apollini, ſuper ambuſtam ligni ſtruem ambulantes, non aduruntur, & ob id perpetuò ſenatus conſulto, militiæ, omniumq; aliorum munerum vacationem, habent. Quorundam corpore partes naſcuntur, ad aliqua mirabiles, ſicut Pyrrho Regi pollex in dextro pede, cuius tactu lienoſis medebatur, hunc cremari cum reliquo corpore non potuiſſe, tradunt, conditumq; loculo in templo. A. ſecundum verò vbinam apud ipſum deſcribitur? D. vis forſan ut Plinius philoſopho ſecundi colliget copulatus, currum trahat? non bene conueniunt; Equum enim, & Aſinum ſimul iungere, nefas eſt; quippè Auerroes vt credat, iuramento eget, Plinio verò ſufficit ſimplex verbum. A. ſi me amas verba eius oſtende. D. ſi ipſe id ſcripſit, ego etiam fatuitatem eius tuo rogatu explicare poſſum; locus eſt libro 36. naturalis hiſtoriæ capitulo 27. cuius

verba

verba ita se habent. Non prateribo & unũ foci exemplum, Romanis literis clarum; Tarquinio Prisco regnante, tradunt repentè in foco eius comparuisse genitale è cinere, masculini sexus, eamq́, qua insederat ibi, Tanaquilis Regina ancillam, Ocrisiam captiuam; consurrexisse grauidam. A. oh, oh, oh, oh, Ocrisia hac immanis admodum erat, cùm eius amantis cor inhumaniter arsisse haud sibi suffecerat, donec salacem caudam in cinerem etiam reduxisset. D. ut sementem fecit, ita & messuit, namq́ absq; vllo oblectamento vtero gestauit. A. caueant igitur eiusdem classis mulieres omnes, nè sapius quàm par sit, foco maneant sola. D. iam tuis Achryuasme, petitionibus omnibus satisfeci pro viribus, noli me amplius exagitare si placet. A. iocatus es hactenus Dynachryse, vt animum quidem relaxares iam fessum, & optimè tibi successit res. Ego autem interea huic sermoni finem imponens, concludo, quod in Vino, vel Aqua, Succo,

vel

vel Iusculo, quibus Vulgare Aurum restinguatur, nulla Aurifica facultas inest, qua Auri potentiales uirtutes adipisci contingat, ita quòd tanti laboris præmium, nonnisi bibendi iucunditas, censeri debet. D. nec etiam iucunditate huiusmodi mi Achryuasme, bibentes fruuntur. Vulgare etenim Aurum, vtpotè densum, ignis aliqualem saporem contrahit, qui quidem sapor, in Aqua, cùm sit omnium qualitatum expers, quo nomine quorumcunque saporum susceptibilis est, nonnunquàm degustatur, quinimò ob eam extinctionem, facilè Vinum acescit, vt qui palatum habent exquisitum, id optimè attestari valēt. quare cùm acidus sapor, sub acerbo reponi dicatur, qui ex Galeno primo de symptomatū causis sexto instar acriū, acutorum, amarorumq;, gustus instrumentum diuellit, neque iucunditatem, neque oblectamentum vllum, afferre potest, ex Aristotele namq; septimo Moralium Eudemiorum secundo, iucunda simpliciter ea uoca-

mus, quæ integrum, sanumq́ corpus oblectant; & sani homines, non vino acido, sed dulci tantùm, atque suaui gaudere solent. A. tuo dulci, suauiq́ Nectare, amantissime Dynachryse, mirificè oblectatus fui, vnde quantas maximas vnquàm possum, ago tibi gratias, & immortales. D. soli Deo optimo Maximo, qui summus est, honor, & gloria, agantur in sempiternum. LAVS DEO.

FINIS.

INDEX LOCVPLETISSIMVS eorum quæ in prima ſcriptione & ſubſequentibus Dialogis continentur.

Aurifi-

Caba-

C

D

re

F

quandam

L

Libel-

Minus

N

P

Q

FINIS.